

DZIENNIK WARSZAWSKI

Prenumerata miejscowa:
bez odnośnika:
Za rok 8 rsr.
„ 6 miesięcy 4 „
„ 3 miesiące 2 „
„ 1 miesiąc 1 „
Za odnośnik dopłaca się
5 kop. miesięcznie.

Prenumerata zamiejscowa:
z odrywką pocztą:
Na rok 10 rsr.
„ 6 miesięcy 5 „
„ 3 miesiące 2 „ 50 k.
„ 1 miesiąc 84 „

Prenumerata przyjmuje się: w Warszawie, w głównym kantorze Redakcji przy ulicy Miodowej Nr. 487 i w innych jej kantorach miejskich; — w St. Petersburgu, w księgarni A. T. Bazunowa na Newskim Prospekcie w domu Olchynowej; — w Moskwie, w księgarni J. S. Sołowiewa.

ROK ÓSMY.

Za ogłoszenia pobiera się: za jeden raz sześć kopiejek od wiersza druku lub jego miejsca, za dwa razy, dziewięć kopiejek, za trzy razy, dwanaście kopiejek. — Za ogłoszenie od 1-go wiersza do 12-stu, liczy się jak za całe dwanaście wierszy. — Oddzielne numery sprzedają się po 5 kopiejek.

WYCHODZI CODZIENNIE, PRÓCZ DNI NIEDZIELNYCH I ŚWIĄTECZNYCH

Kalendarz prawosławny.

We środę, 5 (17) maja, — św. Iriny męcz.
We czwartek, 6 (18) maja, — Woz. Hosp.
W piątek, 7 (19) maja, — św. Znamienie Kręsta Ak.

Słońce wsch. o godz. 4 min. 6; zach. o godz. 7 min. 47.

Sporządzenia meteorologiczne

dostarczane przez obserwatorium warszawskie.

Dnia 3 (15) Maja 1871 r.

	Ciśnienie powietrza sprowadzone do 0°	Temper. pow. podług Celsjusza.	Wilgoć %	Kierunek wiatru.
g. 7	740.5	+ 6.1	86	zachodni.
1	740.8	10.2	49	zachodni.
9	742.3	6.0	67	zachodni.

Kalendarz rzymsko-katolicki.

We środę, 5 (17) maja, — św. Paschalisa.
We czwartek, 6 (18) maja, — Wniebo wstąpi. Pański.
W piątek, 7 (19) maja, — św. Piotra Celestyna i Iwona.

Wysokość wody na Wiśle stóp 6 cali 6.

SPIS RZECZY.

Dział urzędowy. — Dział wewnętrzny. — Wiadomości zagraniczne. — Wiadomości z literatury, nauk, sztuk i przemysłu. — Dział miejscowy. — Przewodnik.

* Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna Cesarzówna Maria Teodorowna przedpisała obecną noc nie zupełnie spokojnie, z powodu lekkiego gorączkowego usposobienia, właściwego temu okresowi; nie mniej jednak stan zdrowia Jej Cesarskiej Wysokości, również jak i Wysoce-nowonarodzonego Wielkiego Księcia Jerzego Aleksandrowicza, jest zadowalniający.

Podpisali doktorzy, J. Schmidt, H. Hirsch.

1 maja 1871 r.

* Najjaśniejszy Pan, w skutku najpoddanniejszego przedstawienia ministra spraw wewnętrznych, Najmilszemu zezwolił raczyć na rozcinięcie Najwyższej zatwierdzonej 4-go marca 1869 r. przepisów o odliczaniu na korzyść zesłanych do ciężkich robót w zakładach nerczyńskich i pietrowskich, części zarobków, dla zachęty do pracy i dla pomocy urzędzenia bytu uwalnianym na mieszkanie zewnątrz więzienia — na skazanych do robót ciężkich, znajdujących się w więzieniach Rosji Europejskiej.

* O ustanowieniu stypendjum przy charkowskim uniwersytecie. Najjaśniejszy Pan, w skutku najpoddanniejszego przedstawienia przez ministra oświecenia podania komitetu towarzystwa dla pomocy potrzebującym literatom i uczniom, 5-go kwietnia r. b., Najwyższej zezwolił raczyć, na ustanowienie przy charkowskim uniwersytecie, na karb procentów od kapitału zebranego przez składkę, jednego stypendjum po 300 rs. rocznie, na pamiątkę zmarłego prezesa tego towarzystwa, Jerzego Piotrowicza Kowalewskiego, z powierzeniem ministrowi oświecenia publicznego prawa zatwierdzenia projektu przepisów o tem stypendjum.

* O przyjęciu ofiary rady handlowego Popowa. Najjaśniejszy Pan, w skutku najpoddanniejszego przedstawienia ministra oświecenia publicznego o ofiarowaniu przez radę handlowego Popowa 12,000 rs. na kupno należącego do spadkobierców Wolkowa majątku, wsi Grigorjewskoję (w powiecie uglickim w gubernii jarosławskiej), dla urzędzenia w tym majątku seminarjum nauki i wychowania, którego otwarcie zamierzono było przez ministerstwo oświecenia publicznego, z zastrzeżeniem, aby kontrakt kupna był spisany w imieniu moskiewskiego okręgu naukowego, Najwyższej zezwolił raczyć: 1) Na przyjęcie wyżej wspomnianej ofiary rady handlowego Popowa; 2) Na spisanie kontraktu kupna w imieniu moskiewskiego okręgu naukowego na nabycie wsi Grigorjewskoję, po upoważnieniu sprzedaży przez senat rządzący.

* O ustanowieniu stypendjum w felożerskiej szkole moskiewskiego domu podrzutek. Najjaśniejszy Pan, 20-go marca r. b., w skutku najpoddanniejszego przedstawienia przez pełniącego obowiązki głównozarządzającego IV wydziałem przybocznej Jego Cesarskiej Mości kancelarii, zakomunikowanego przez ministra spraw wewnętrznych podania dankowskiego powiatowego zgromadzenia ziemskiego, i zgodnie z wnioskiem moskiewskiej rady opiekuńczej, Najmilszemu zezwolił raczyć, na ustanowienie w szkole felożerskiej tamiecznego domu podrzutek, od 1-go września 1871 r., to jest od nastania terminu przyjmowania uczniów, stypendjum byłego prezesa dankowskiego urzędu ziemskiego, księcia Dołgorukowa, z udzielaniem przez ziemstwo, według wynurzonego przezeń życzenia, siedmiesięciu pięciu (75) rubli rocznie na wspomniany przedmiot, również z nadaniem księciu Dołgorukowowi i jego spadkobiercom prawa wybierania stypendystów.

* O ustanowieniu stypendjum przy komisarskiej szkole technicznej w Moskwie. Najjaśniejszy Pan, 20 marca r. b., w skutku najpoddanniejszego przedstawienia przez pełniącego obowiązki głównozarządzającego IV wydziałem przybocznej kancelarii podania rady opieki nad ubogimi w Moskwie, Najmilszemu zezwolił, aby w podwładnej opiece komisarskiej szkole technicznej ustanowione było stypendjum imienia Piotra i Mariny Guboninów, na karb sumy, ofiarowanej na ten cel przez współpracowników pierwszej sekcji Arbatkiej i osoby będące w służbie u rady handlowego Gubonina.

* Najwyższej zatwierdzona została 10-go kwietnia 1871 roku ustawa towarzystwa cukrowni „Gorodok”. Towarzystwo zostało założone dla utrzymania i rozprzestrzenienia działań fabryk cukru z buraków, do wyrobu mąki cukrowej i rafinatu, należących do rady stanu Winogradzkiego, a znajdujących się w miasteczku Gorodku w powiecie kamienieckim w gubernii podolskiej. Kapitał zakładowy towarzystwa oznacza się na trzykroć setysty rubli, podzielonych na trzysta udziałów po tysiąc rubli każdy. Cała wymieniona liczba udziałów została rozebrana przez założycieli i zaproszone przez nie do uczestniczenia w przedsięwzięciu osoby, na mocy wzajemnego porozumienia się. Pierwotkowo opłaca się

po pięćset rubli na udział. Towarzystwu nadaje się prawo wypuszczenia obligacji na okaziciela w ogóle za sto pięćdziesiąt tysięcy rubli, po dwieście pięćdziesiąt rubli każda.

* Oświecenie publiczne. Oświata ludowa w donskim obwodzie, podobnie jak wszędzie, powiększyła się od 1860 r. Od 1860 do 1866 r. otwarto 1 gimnazjum, 65 szkół męzkich i żeńskich i liczba uczących się w nich wzrosła z 2,294 do 7,442. „Rozważając stopniowe powiększanie się liczby szkół i uczących się,” — powiada dziennik *Donsk. Wiestn.* — „dostrzegamy, że już w 1868 r. liczyło się na Donie 120 męzkich i 21 żeńskich zakładów naukowych, a w nich 8,730 uczących się. W 1869 r. było 137 męzkich i 21 żeńskich szkół, a w nich 9,986 uczących się obojga płci. W przeszłym roku liczba zakładów naukowych w osadach kozackich powiększyła się do 162, a liczba uczących się do 8,414 płci męskiej i 1,680 płci żeńskiej, czyli 10,094 obojga płci, to jest w porównaniu z 1869 r. liczba uczących się powiększyła się bardzo mało, mianowicie o 108 obojga płci, kiedy tymczasem w 1869 r. liczba uczących się w kozackich osadach powiększyła się o 1,259 obojga płci. W osadach włościańskich obwodu donskiego, według wiadomości zebranych od pośredników pokojowych, w ogóle szkół w zeszłym roku liczyło się 119 a w nich uczących się 2,891 płci męskiej i 185 płci żeńskiej, co stosunkowo do ogólnej liczby ludności włościańskiej w obwodzie donskim wynosi 1 uczącego się prawie na 100 głów obojga płci, zatem w ludności włościańskiej liczba uczących się jest daleko mniejsza niż w ludności kozackiej. Rozważając zaś w szczególności stan oświaty według stanów i płci, znajdziemy że w osadach kozackich, przypada 1 uczący się na 41 mieszkanca płci męskiej i 1 ucząca się na 220 płci żeńskiej; w osadach zaś włościańskich 1 uczący przypada na 60 płci męskiej, a jedna ucząca się prawie na 900 głów płci żeńskiej. W ogóle w całym obwodzie wojska donskiego liczy się 281 zakładów naukowych, w których kształci się 11,305 płci męskiej i 2,145 płci żeńskiej czyli 13,450 obojga płci, co stosunkowo do całej ludności obwodu wojska donskiego stanowi następującą proporcję: na 46 głów płci męskiej 1 uczy się w szkole i tylko na 250 płci żeńskiej 1 uczęszcza do szkoły, czyli 1 uczący przypada, prawie na 80 mieszkanca obojga płci.”

* Jekaterinosławska rada miejska, 23-go marca 1871 r. uchwaliła: 1) starać się o otwarcie w mieście Jekaterinosławu bezpłatnej szkoły żeńskiej, dla uczenia czytać i pisać, oraz robót ręcznych, w domu ofiarowanym w podarunku miastu przez miejscowego burmistrza D. M. Minakowa; 2) podziękować burmistrzowi za ten dar; 3) zapisać ten dom do listy miejskich majątków.

* W dniu 4 kwietnia, to jest w dniu ocalenia drogiego życia Najjaśniejszego Pana, w Achalcychu została otwarta szkoła żeńska, w obecności naczelnika powiatu i wielu znakomych osób. Dotychczas w szkole znajduje się 40 dziewcząt. Do programu wykłada wchodzi: języki ruski i gruziński, arytmetyka, nauka religii, jak również roboty ręczne i zasadnicze pojęcia o gospodarstwie domowem. Taki programat przyjęty został w początku, stosownie do postępu i wieku uczennic; będzie on podlegał zmianom, o ile pozwolą zasoby materialne. Godność kuratorki przyjęła na siebie księżna Ratjewowa; dla podtrzymania zaś zasobów szkoły utworzyło się kółko ze stałych członków, którzy obowiązali się corocznie wносить pewną sumę. W tych dniach dane było pierwsze ruskie przedstawienie amatorskie na korzyść bezpłatnej szkoły. W liczbie grających byli krajowcy obojga płci, którzy odegrali swe role bardzo udanie. Tutejsi starozakonni także zamierzają otworzyć szkołę żeńską, wprowadzając do niej język ruski i nauczycieli rosyjskich.

* W d. 8-m kwietnia została otwarta symbirskaszkola rzemieślnicza hrabiego W. W. Orłowa-Dawydowa. Z odczytanego, przy otwarciu szkoły, listu zmarłego hrabiego z 8-go października 1868 r. do naczelnika gubernii, okazuje się następujący cel założenia szkoły: Będąc gubernatorem symbirskim, hrabia nie raz miał sposobność przekonać się o pożytku, jaki przyniosłoby dla dzieci ubogich mieszkanców wszystkich stanów założenie szkoły rzemieślniczej, w której mogłyby uczyć się pożytecznych rzemiosł. Brak zasobów miasta, przy ogromnych i bardziej koniecznych wydatkach, pozbawiał go możności przystąpienia do tego przedsięwzięcia. Zmuszony teraz przez nadwątłe zdrowie opuścić Symbirsk, hrabia pragnął, przy rozstaniu się z ulubionym miastem, przyjąć udział w urzeczywistnieniu pożytecznego przedsięwzięcia. W obec tego ofiarował pięcioprocentowe bilety pierwszej emisji za dziesięć tysięcy rubli, wyłącznie na założenie i utrzymanie szkoły rzemieślniczej. Symbirskaszkola miejska list ten przedstawiła zgromadzeniu miasta Symbirski i 11-go października 1868 r. gmina, wysłuchawszy go, uznała za swój obowiązek złożyć hrabiemu głębokie podziękowanie za tę ofiarę, i na znak swej wdzięczności postanowiła prosić go o przyjęcie godności honorowego kuratora szkoły rzemieślniczej, a samą szkołę nazwać szkołą rzemieślniczą hrabiego W. W. Orłowa-Dawydowa. Na nadanie hrabiemu godności kuratora honorowego i nazwanie szkoły — szkołą rzemieślniczą hrabiego

W. W. Orłowa-Dawydowa, zapadło Najwyższe zezwolenie 24-go stycznia. Na temże posiedzeniu 11-go października 1868 r. gmina wybrała komisyję do ułożenia projektu szkoły rzemieślniczej, która uznała, że przy pozostawieniu kapitału ofiarowanego przez hrabiego nietykalnym, sama roczna suma procentowa od kapitału, będzie niedostateczna na utrzymanie szkoły. Całkowicie sympatyzując z tym zakładem, symbirskagmina mieszczańska na ogólnem zgromadzeniu 3-go stycznia 1869 r. uchwaliła udzielać corocznie na utrzymanie szkoły 1,200 rub. z zysków miejskiego banku publicznego, z funduszu odłączanego na zakłady dobroczynne. Następnie najprzewielebniejszy Eugeniusz, ofiarowane na posmiertne wspomnienie hrabiego W. W. Orłowa-Dawydowa przez ojca jego hrabiego W. P. Orłowa-Dawydowa 2,000 rub., za jego zezwoleniem, przesłał do symbirskiej rady miejskiej dla dołączenia do kapitału szkoły. Projekt ustawy tej szkoły, zatwierdzony został przez postanowienie symbirskiego rządu gubernialnego 23-go września 1870 r. W dniu otwarcia szkoły wielu poczyniło ofiary na jej korzyść.

* Dobroczynność. — Obywatel poczesny Jan Aleksiejewicz Kononow ofiarował na rzecz towarzystwa kolonij rolniczych i przytułków rzemieślniczych 6,000 rub.

* Odeski Wiestnik donosi, że składka na korzyść osób, które ucierpiały podczas ostatnich zawierzeń, doszła już w Odesie do 70,000 rub.

* Gonic Urzędowy pisze, że w mieście Kiszyniewie dozwolono zbierać składki dla osób dotkniętych w Odesie, bez różnicy ich pochodzenia.

* Handel i przemysł. — Podług doniesienia *Birz. Wied.*, wkrótce ma być zawiązane towarzystwo budownictwa ruskich okrętów handlowych i żeglugi morskiej. Założyciele mają na widoku, że teraz powszechnie uznawana jest potrzeba ruskiej floty handlowej, i że handel ruski ponosi wielkie straty z powodu braku bezpośrednich stosunków handlowych z głównymi rynkami. Aby z jednej strony zaspokoić te potrzeby, a z drugiej, aby dla tego przedsięwzięcia zjednać zaufanie i kapitały kupców, i urządzić je o ile można na zasadach handlowych, towarzystwo podejmuje się za prowadzić pierwsze bezpośrednie stosunki z głównymi rynkami, ustanawiając agentury, korespondentów i wszystko co potrzeba do tego celu. Towarzystwo będzie czynne na północy Rosji, gdzie jest dużo materjałów do budowy okrętów i t. d. Kapitał zakładowy w sumie 8,000,000 rubli, podzielony będzie na 80,000 akcji, po 100 rub. każda. W nadmorskich i nad jeziorami położonych miejscowościach, obfitujących w lasy, towarzystwo założy cztery warsztaty okrętowe, aby w pierwszych pięciu latach zbudować 20 statków żaglowych, od 500 do 1,000 beczek objętości; 10 statków żaglowych z zastosowaniem parowego motora ruskiego pochodzenia, od 1,000 do 2,000 beczek; i dwa statki amerykańskie, najmniej 2,000 beczek objętości każdy, z motorem parowym także ruskiego wyrobu. Co do żeglugi handlowej, towarzystwo obowiązuje się urządzić terminową transatlantycką komunikację parową pocztową z Kronstadtem, Archangelską i z Libawą. Przy pomocy 16 parostatków, towarzystwo odbywać będzie kursa w następujących sześciu kierunkach: 1) do Nikołajewsk nad Amurem, przebiegając przez kanał Szekki, do Bombaju lub Kalkuty, Madrasu, portów chińskich i t. d.; 2) do Archangelska, 3) do Nowego-Jorku, 4) do Kapsztadu, 5) do Londynu, przez Leith i Hull, i 6) do Now-Castle. Do składu załogi okrętowej przyjmowani będą tylko poddani ruscy. Na młodszych podsterników przyjmowani będą tylko uczniowie ruskich szkół żeglugi kupieckiej. Towarzystwo będzie przypuszczać co rok około 72 poddanych ruskich do udziału w odległych podróżach na oceanach, biorąc na siebie koszt ich utrzymania. Spodziewa się, że to zachęci młodzież naszą kupiecką do zwiedzania odległych rynków i zawierania potrzebnych stosunków handlowych na przyszłość. Trzecią część wolnych miejsc dla bezpłatnych pasażerów towarzystwo pozostawi co rok do dyspozycji rządu, dla obsadzenia takowych celującami uczniami szkół handlowych ruskich, instytutu technologicznego i t. p. Zresztą bezpłatne te podróże będą mieć miejsce tylko w trzech kierunkach: na Amur, do Afryki południowej i Ameryki i do Archangelska. W czasie wojny towarzystwo obowiązuje się wszystkie swoje parostatki oddać do dyspozycji rządu, bez żadnego wynagrodzenia.

* Interesa zbożowe rynku taganrogskiego — pisze korespondent do gazety gubernialnej charkowskiej — przy rozpoczęciu żeglugi wzięły dość pomyślny obrót, który jednakże nie może być uważany za stanowczy. W obecnym czasie zboże jest tylko wywożone, ale czy będzie poszukiwane na zagranicznych rynkach, jeszcze niewiadomo. Dotychczasowe telegramy z Marsylii nie są zupełnie zadowalniające — tam powszechnie uskarżają się na brak gotówki; a kredyt Francji, przy dzisiejszych jej okolicznościach, jest bardzo wątpliwy. Rynek londyński także nie jest w bardzo świetnym stanie. Te okoliczności zmuszają do namysłu kantory taganrogskie. Zboże zakupiono podczas zimy po wysokiej cenie w ogromnej ilości, a teraz cena spadła. Pšenica ważąca 48 funt. płaci się

od 8 rs. do 8 rs. 60 k. za pud; 50 funt. od 9 rs. 40 k. do 10 rs. za 10 pud; 75 funt. dobrego koloru i bez przekazu od 10 rs. do 10 rs. 75 k. za czterw. Żyto od 5 rs. do 5 rs. 40 k. za 10 pud; jęczmień piękny od 4 rs. 40 k. do 4 rs. 80 k. za 10 pud; owies suchy od 3 rs. 30 k. do 3 rs. 60 k. za 6 p. 5 f.; sienie linańskie od 13 rs. 30 k. do 14 rs. za 10 pud. Rzepak do 6 rs. 20 k. za pud. Nadchodzące okręta przywożą owoce, które w tym roku trzymają się dotąd w cenie. Transporta towarów koleją żelazną rozpoczęły się, ale nie w wielkich rozmiarach, a na kolei znajduje się przeszło pół miliona pudów zboża przeznaczonego do Taganrogu.

* Rozmaite Wieści. W Ryżsk. Wiadom. czytujemy następującą korespondencję z Nitau: „Podczas teraźniejszej wiosny, w miesiącu kwietniu, kilka rodzin litwackich, w liczbie 44 osób, z miasta Annenhof, powiatu ryżskiego i jedna rodzina w liczbie pięciu ludzi z miasta Nitau, przesiadli się na stałe mieszkanie do wewnętrznych gubernij Rosji. Z tych 30-ci osób udało się do powiatu torońskiego, gubernii pskowskiej, do swych ziomek, którzy już lat zeszłych przesiadli się tam z miasteczka Annenhof, pozostałe zaś 16-cie osób udało się do Jajska, gdzie także znajdują się już tutejsi litwacy, i jak słyszalem od nich samych, żyją tam dobrze i wygodnie. Zresztą nie wszyscy z owych 49 ludzi udali się do miejsc naprzód obranych; większą część z nich wyruszyła, jak to mówią, na las szczęścia, są oni jednak przekonani, że jeśli przyjdzie żałować, w obec stronie za swój pospiech i cierpieć niepowodzenie, to tylko chwilowo.

* W Uralskich Wojskowych Wiadom. piszą, o coraz większej mielnie rzeki Ural i w ogóle północno-wschodniej części morza Kaspijskiego, w skutku łącznego działania podnoszenia się gruntu i stopniowego wysychania rzeczek wpadających do Uralu, będącemu podług wszelkiego prawdopodobieństwa, następstwem wytrzebień lasów w górze Uralu i Sakmary wraz z wpadającymi do niego rzekami. W ciągu ostatnich lat dzieł się, to jest od 1861 roku, poziom wody na Uralu zmniejszył się o 1 stopę 2 1/2 cali. Wiele z licznych zatok północno-wschodniego wybrzeża morza Kaspijskiego znikło zupełnie, a inne, w których poprzednio obficie Jonwiono białegę, jesiotrów, sterlidi i sewriugi, szybko wysychają; do liczby tej należą zatoki Bielaja, Ilmen, Czerepińska, Gogolska i inne. Jeszcze w 1857 r. lepsze gatunki ryby składały w nich ikry, a choć i wtedy już ikra gniła, a ryby czuły było złaniem, lecz teraz ryby wpływać tam nawet nie mogą. Przed stu laty delta czyli ujście Uralu składało się z 19 odnóg, rozszerzając się w wybrzeża na sto wiorst; teraz odnóg pozostało tylko pięć, a przestrzeń delty na wybrzeżu ogranicza się do siedmiu wiorst. Zresztą, i do tych pięciu odnóg lepsze ryby wchodziły w dostatecznej ilości tylko na wiosnę i podczas wezbrania. Dława sążniowa głębina głównych ujść opadła do dwóch stóp, a znajdujące się w rzecze jamy, do 20 sążni głębokości, gdzie zwykle na zimę gromadzą się owe lepsze ryby, zmniejszyły się na głębokość do 15 sążni, co oprócz ogólnego postępu mielizny w skutku podnoszenia się gruntu i zmniejszenia wód wpadających do rzeki, przypisać należy i zamulaniu. Wiele wysp złączyło się czyli zrosło z lądem stałym, i utworzył się nowy szereg wysp i mielizn w półkole, przed ujściem rzeki, które niedługo zatamują wejście do tych ujść. Miasto Gurjew oddaliło się od morza o 6 wiorst w porównaniu z swą dawną odległością.

* O polskiej dobrej (miasto i wieś, niegdys majętność hr. Rzewuskiej z ks. Lubomirskich), położone nad Wisłą w gubernii lubelskiej powiecie nowo-aleksandrowskim, nabyte zostały w tych czasach od sukcesorów Wydrychiewiczów przez p. Kleniewskiego et comp. za 570,000 rs.

* Samobójstwo. Dnia 24-go kwietnia, w dzień, w N. 10-m hotelu „Hermitage“ w Moskwie, zastrzelił się z szczielo-strzałowego rewolweru Lefauchaux, syn rzec. rady stanu Łomowskiego, Aleksander Aleksandrowicz Łomowski, liczący lat 27, który skończył kurs w uniwersytecie moskiewskim i zaszczytnie został stopniem magistra. Zmarły od niedawna był żonaty. Numer gdzie umarł, zamknięty był na klucz z wewnątrz. Mówią, że samobójstwo spowodowane było chorobą.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Francja.

* Times podaje następujące wiadomości z Paryża z 9-go maja: Kolumna Vendôme, otoczona mnóstwem lin i wind różnych, wygląda, jakby maszt wielkiego okrętu: huk armat słyszeli się dając ze wszystkich stron, a mieszkańcy okoliczni, całkiem strwożeni, kryją się tłumnie wewnątrz miasta. Liczba ludzi uciekających wzrasta z dniem każdym; pliki paszportów zapelniają biura rozmaitych ambasad, a bagaże i różne sprzęty, nagromadzone są po dworach kolei żelaznych. Straszna obawa jakiegoś wypadku nieszczęsnego, opanowała w ogóle wszystkich — każdy się czegoś lęka ale sądzić że, bojaźń ta jest raczej skutkiem długiego oczekiwania, niż jakiego rzeczywistego i pewnego niebezpieczeństwa. Rochefort, który, zdawało się, że już był utracił świat-

na siłę wyraża sarkastycznych, dziś rano obdarza nas w dzienniku *le Mot d'Ordre* całym zbiorem gburowatych zniewag: Panu Thiers nadaje on postawę lalki chwiejnej woskowej, którego ultimatum po prostu znaczy: „Poddajcie się, albo ja będę zmuszonym upaść”. Rochefort utrzymuje, że położenie zgromadzenia staje się nie do wytrzymania w Wersalu, że członkowie jego, uciekający z Paryża na prowincję, widzą się zmuszeni do zdobywania stolicy z powodu słusznego rozstrzygnięcia miast prowincjonalnych; że czując zbliżający się dzień Waterloo, przygotowują próbę rozpaczliwą, której zakończeniem ma być zwycięstwo lub śmierć. Wszystko to jest bardzo smutne. Brak zupełny organów rozsądnym, zmusza publiczność do czytania takich, na jakie w innych okolicznościach aniby spojrzęła; widocznie, skasowanie dzienników przez komune, nie pozostało bez wpływu. Feliks Pyat, podlegacz, zmieścił jakoś w kolumnach *Vengeur*: „Musimy koniecznie uleść, mówi on, taki nasz los, taka nasza powinność, bo czy przedziś czy później zostaniemy zwyciężeni”. Po tych słowach, nagle obudza się w p. Pyat zwykły jego szal i woła znowu: „Wersal pierwszy wypowiedział wojnę, niech on pierwszy prosi o pokój! Strzeżcie się wy, stronnicy pokoju, strzeżcie się stać się winnymi zbrodni, zbrodni najokropniejszej, jaką rojalisci nazywają, zdradą stanu. Pamiętajcie, że działania przeciwko wszechwładztwu ludu, jest tak samo haniebne jak zamach na władzę króla”. Gorączka aresztowania, która zdawała się już przytłumioną, obudziła się z nową siłą. Ciągłe słychać o nowych najsieciach po domach, głównie odbywanych, niby w celu wykrycia „zbiegów”; zauważano jednak, że liczba nieobecnych oficerów wyższych stopni gwardji narodowej, których wzywają, nie jest bez znaczenia. Bardzo znaczna ilość batalionów, stanowczo nie chce wychodzić po za mury miasta, a jeszcze większa liczba kapitanów i komendantów, bądź to przez afisz, bądź też innym sposobem, radzi swym żołnierzom aby raczej dali się rozbroić, niżby się dalej bić mieli. Mówią także o coraz bardziej wzrastającej liczbie popełnianych gwałtów po domach, gdzie aresztują żonę lub matkę niechętnego, któremu udało się wymknąć z domu. Widziemy często, jak aresztują po ulicach, co doprowadza do bójek, kończących się zwykłą krwią rozlewem. Onegdy napadniętym został oficer, który siedział przed kawiarnią; wymieniono kilka strzałów z broni ręcznej i wiele osób zostało rannych. Tegoż samego wieczoru ujęto przemocą drugiego oficera, dowódcę batalionu, który wychodził z restauracji, i oddział gwardzistów narodowych poprowadził go do koszar księcia Eugenjusza, pomimo jego oporu i protestacji. Tłum, który zwykle pozostaje biernym widzem podobnych scen, wzruszył się teraz tym widokiem i próbował czy mu się nie uda oswobodzić więźnia; ztąd powstało gwałtowne zamieszanie, wśród którego tłum uległ, zmuszony do odwrotu, a tymczasem oficera poniesiono z tryumfem do więzienia. Zewnątrz miasta, bitwy i utarczki ciągle trwają. Niedziela przeszła spokojnie, bulwary były przepelnione ludźmi, a barykady znajdujące się na placu Zgody, zwróciły szczególną uwagę ogółu. Gromady trwożliwych przypatrywały się polom elizejskim, nie odważając się iść dalej, bo tylko co spadły bomby świeżo rzucone i w znacznej ilości, z tej strony Rond-Point, przy pałacu Przemysłowym; lecz zaledwie noc nadeszła, gdy zaraz baterie wersalskie rozpoczęły nowy ogień na całej linii, od Issy aż do Gennevilliers, i jednocześnie, lecz bezowocnie, próbowano także odzyskać Moulin Saquet. Zdaje się, że wersalscy pragną odzyskać czas stracony i rzucają gradem nieustannym bomb i kul armatnich, to na Vanvres, Issy, Auteuil i Passy, to znowu na Neuilly i bramę Mailloil. Mówią że fort Point du Jour, bardzo dużo ucierpiał; kule potrzaskaly podmurowania jego, ogień zajął koszarę na Vanvres, a fort Issy uległ straszemu wybuchowi prochu. W Neuilly i w Asnières, pozostało już mało co do spalania, i wiemy z pewnością, że sferderowani ciągle odpiernani byli, pomimo ich przeciwnego twierdzenia.

* W korespondencji z Wersalu do *Ind. belge*, z dnia 10 maja czytamy: Wzięcie fortu Issy wzbudziło w ludności tutejszej zupełną ufność, że dzieło oblężenia wkrótce zostanie uwieńczone zupełnym skutkiem i że bratobójcza walka skończy się niebawem; to też z wielką stanowczością powtarzano wczoraj wszędzie i ogólnie, że wojska rządowe wkrótce już wejdą do Paryża. Przeciwnie, w zgromadzeniu narodowym, zdobywiec Issy nie wywarło oczekiwanego wrażenia; w przekonaniu reprezentantów izby, fort Issy wzięty był już od dni wielu i nie widzą oni w tej operacji żadnego stanowczego kroku. Bądź co bądź, zdaje się, że dziś, zarówno optymisty jak pesymistyczni błądzą — z pewnością nie wejdziemy jutro do Paryża, lecz pokonamy niezawodnie powstanie przed upływem miesiąca, pomimo że pewna część członków zgromadzenia, umyślnie jakby, rozsiewa pogłoski, że i za miesiąc nie dołożymy tego. Wistocie jednak, mamy wszelkie powody sądzić, że oblężenie zbliża się już do kresu a przekonanie to nasze popiera widocznie zadowolenie, okazywane wczoraj przez naczelnika władzy wykonawczej, po odebraniu ostatnich z placu boju depesz. — Fort Vanvres, gorzał wczoraj. Z tego powodu krąży dale wiersje: jedni utrzymują, że pożar wynikł w skutek naszych granatów, drudzy mówią, że to powstańcy umyślnie podłożyli ogień w koszarach i w kamatach. To pewna, że baterie z Montretout po południu i przez noc, całą ostrzeliwały silnie fort Vanvres, tak, że wieczorem już pozycja powstańców tam będących, stała się nie do wytrzymania. Wozy napełnione bronią i amunicją przybyły tu wczoraj po południu — bronią ta znaleziona została w forcie Issy — nie można tylko zrozumieć, jakim sposobem przy wzięciu fortu, powstańcy zdolali wszyscy uciec, zostawiając broni i bagaże. Więźnia ciągle są przepelnione — wprawdzie, co dzień prawie, konwoje z jencami wysyłane są w rozmaite punkta, niemniej przecież niewolnicy powstańcy, zapelniają piwnice i koszar tutejsze. Rząd powinien coś przedsięwziąć dla zapobieżenia temu — znajdując się tam albowiem dzieci prawie złączeni z ludźmi którzy są prostymi zbrodniarzami. Sądzę, że te dzieciaki biedne, zostaną wysłane do kolonii poprawczych.

* Z Wersalu donoszą z dnia 10-go maja: Wojska które zdobyły fort Issy, wróciły dziś do Wersalu: najpierw udali się do prefektury, rezydencji naczelnika władzy wykonawczej i przedstawione zostały p. Thiers przez marszałka Mac-Mahon. Pan Thiers w krótkiej przemowie podziękował im za oddanie największej przysługi krajowi, oceniając go jednocześnie i od demagogii i od powrotu cudzoziemców. Z prefektury udali się te wojska na plac Broni, gdzie defilowały przed deputacją zgromadzenia, której przewodniczył p. de Malleville, wice-przewident, w zastępstwie prezidenta, zajętego przewodniczeniem sesji. Pan de Malleville przy końcu posiedzenia, wszedł na mównicę, aby zdać sprawozdanie z owej ceremonii: „Nie dziękowałem wam, mówili on, wiedzcieśmy napróżd, że spełni ono swój obowiązek; winażowałem mu tylko, iż oddał Francji niezmierną przysługę, czyniąc ją oddat pnia swych losów, wolną od jarzma falki. Wojsko odpowiedziało mi okrzykami: „Niech żyje zgromadzenie to jest: Niech żyje Francja!” Iżba na te słowa sygnęła oklaskami, a p. Grévy w uprzejmie pochlebnych słowach dla p. Malleville wyrzekł: „Zgromadzenie widzi, iż nie może być godniej reprezentowaniem.”

* Z Wersalu donoszą pod dniem 11 maja, że spotkanie się ministrów francuzkich z wielkim kanclerzem niemieckim w Frankfurtu, jest przedmiotem wielu komentarzy. Przypisują np. opóźnienie się p. J. Favre trudnościom jakie pełnomocnicy francuzcy stawiali przeciw podziałowi terytorjalnemu, utrzymują nawet, choć to nie pewne, że gdy p. Julusz Favre i Pouyer-Quertier, nie mogli z początku porozumieć się z p. Bismarckiem, kanclerz niemiecki domagał się już odłożenia negocjacji, twierdząc że bezpośrednio ułoży się sam z naczelnikiem władzy wykonawczej w Compiègne; prawda, że dodają jeszcze, iż po pewnej dyskusji pełnomocnicy zgodzili się wreszcie i że nawet p. Julusz Favre był zadowolonym z ostatecznego rezultatu układów. W Wersalu panuje ogólne przekonanie, że szturm ostateczny już jest nieunikniony — to pewna, że mnóstwo wojska wymaszerowało z tamtąd w dniu 11 b. m. z rana i że pozostała tylko część rezerw, strażniczą nad zgromadzeniem narodowym. „Wszystkie te zwłoki — powiada jeden z korespondentów wersalskich do *Indep. belge*, są bardzo szkodliwe, albowiem prowincja widząc tak długi opór paryżan, gotowa nabrać przekonania, że oni bronią słusznej sprawy i że rząd komuny nie mógłby utrzymać się tak długo, gdyby nie był podtrzymywany przez większość ludności stolicy. Zresztą, przekonaliśmy się już, z obojętności okazanej podczas ostatnich na prowincji wyborów, że tam są już dziś tak obojętni na wszystko i tak zdenerwowani, że wystarczyłoby może miejscami po kilku agitatorów do zaistnienia komunę po wielu miastach.”

* W korespondencji do *Le Nord* z Paryża pod datą 12 maja czytamy: Już toniemy... Komuna i jej satelici, napróżd będą wioślawi i poruszają się konwulsyjnie, za pomocą proklamacji i postanowień — pomimo to, wszystko zaczyna już zanurzać się szybko. Gdybyśmy nawet nie byli świadkami tych przedśmiertnych konwulsji, domyśliłbym się jak rzeczy stoją istotnie, z samej postawy i tonu dzienników, dotąd jeszcze oddanych komunie, nade wszystko zaś bardziej uduchawianych niż jej wojsko. Od kilku już dni lody pękły... i nasi demokraci rozlicznej barwy, pozostawieni samym sobie raczej swojemu przyrodzonemu instynktowi, rzucili się hurmem do walk osobistych na pióra, do brudnych insynuacji, drobnych zawiści i podstępnych oszczerstw — choć czasem nawet, rzucą oni i słowo grubej prawdy i to w oczy swoim braciom i przyjaciółm, gdy ci im wejdą w drogę. Dziś np. obywatel Pyat w swoim *Vengeur*, szarpie na wszystkie strony nowego delegata do spraw wojny, generała Delescluze, który jak powiada, z swojego urzędu przeznaczony jest do kierowania obroną Paryża, a znowu jako członek „komitetu ocalenia publicznego”, powinien kontrolować swoje czynności a w razie potrzeby rzucić samego siebie z posady naczelnego wodza, jeżeli nie będzie zadowolony ze swoich operacji. Zdolność obywatela Delescluze, woła Pyat, może wprawdzie wszędzie błyszczeć, nie jednocześnie wszelako — a przeto powinienby on opuścić jedną z zajmowanych posad. — Chociaż... dodaje Pyat, z złościwością zdradziecką, jemu tylko właściwą, zdaje się że szanowny ten obywatel rzekł się już swojego miejsca w komitecie ocalenia publicznego, jak o tem świadczy, brak jego tylko podpisu na wyroku polecającym zburzenie domu p. Thiers'a. Jednakże p. Feliks Pyat nie wiele skorzysta z tej zamaskowanej denuncjacji, gdyż Delescluze ciągle jeszcze pozostaje w komitecie. Przez jego tam wpływ przemóżny, Cluseret wczoraj miał otrzymać upoważnienie, udania się w stronę Issy, gdzie też istotnie zwiędzał pozycję powstańców, tak, jakby jeszcze był ministrem wojny. Tenże sam wpływ sprawił zapewne, że Cluseret, który był uwięziony w ratuszu, sądzony został nie przez komunę, jak to z początku było postanowione, lecz przez komisję złożoną z 3 członków, z pomiędzy których dwaj, byli jego wiernymi przyjaciółmi. Ten nagły powrót na scenę działań obywatela Clusereta, nie jest — tak jak charakterystyczną oznaką obecnego położenia? Wiedziemy, komuna sama nie wie do kogo się zwrócić — pierwszej poświęcił Clusereta dla Dąbrowskiego, teraz zaś, przekonawszy się o zupełnej nieudolności ostatniego i jego kolegów, także cudzoziemców — zmuszona została dozwolnić generałowi Delescluze, powołać na nad głowę dowódcę wojsk, człowieka, którego sama ogłosiła zdradzą. Już wspominałem był, o wyroku rozkazującym zajęcie i zburzenie „natychmiastowe” pałacu p. Thiers'a. Zdaje się, że z tem zburzeniem będzie tak samo, jak i z poleceniem zniszczenia kolumny wawodskiej, do którego przystępują z taką powolnością, że wyraźnie zdają się mówić do paryżan: „Ależ, zrobić przecież demonstrację dla powstrzymania nas!” Wczoraj np. tłum ludu zgromadził się na placu Saint-Georges, dla zobaczenia jak będą burzyć pałac Thiers'a, i lecz spotkał tam tylko wartę, która kazala mu rozejść się. Zresztą, gozdi się mniemam, że tak jak postanowienie zburzenia kolumny wawodskiej, znalazło jedno tylko poparcie i to przez obywatela Pyat'a, który był twórcą owego pomysłu, tak i zburzenie pałacu Thiers'a, popierane będzie tylko przez Rochefort'a, który też myśl pierwszy i... ostatni rzucił. Wszystkie inne organa prasy, nawet najbardziej oddane demagogii, wyraźnie drwią sobie z tych „zburzeń” i tak dziennik *Réveil*, organ generała Delescluze, który nie ma zwyczajną żartować, powiada np. że aby utrzymać tradycje starożytności, potrzeba nie tylko rozkazać zburzyć kolumnę i pałac, lecz dodać jeszcze oddzielny rozkaz artykuł, następującej osnowy: „A ręce czyste niech posypią sol na miejsce, gdzie przedtem zburzone gmachy stały”. *La Commune*, jako organ praktyczny, oświadcza z tego powodu: „Jeżeli komuna zwycięży, o czem nie wątpimy, będzie miała dość czasu wymierzyć karę na swoich nieprzyjaciół — jeżeliżby zaś została zwyciężoną, to na tym samym placu wzniesiono nowy pałac i to kosztem naszych pieniędzy.”

Niemcy.
* Berlin, 12 maja. Na posiedzeniu parlamentu, ksiądz Bismarck przemówił w następujący sposób: Wracam się do uczynionej przeze mnie dawniej uwagi w przedmiocie zlekceważenia układów pokojowych w Brukseli, które według mniemania naszego miały ukończyć się po 4-ach lub 6-ciu tygodniach, co wszakże w skutku rewolucji paryskiej nie przyszło do skutku. Musielismy zadawać sobie pytanie, czy przedługodne warunki pokoju będą wykonane. Sprawa finansowa stała się wątpliwą, co zaś do ustępstw terytorjalnych, to mieliśmy dostateczne gwarancje. Obawiałem się tylko ewentualności wielkich zwrotów, w skutku czego musiałoby nastąpić osobiste porozumienie z członkami rządu francuzkiego w przedmiocie ewentualnego zajęcia Paryża, dla zapewnienia wykonania przedługodnych warunków pokoju. Spodziewałem się tylko uzyskać krótsze terminy i pewniejsze gwarancje co do spłacenia nam wynagrodzenia kosztów wojennych. Lecz skoro natychmiastowe zawarcie pokoju okazało się niemożliwe, skorzystałem z tej sposobności dla zawarcia ostatecznego pokoju, jakiego wymagały wszechstronne interesa, co też nastąpiło w głównych punktach; co zaś do mniej ważnych, to układy prowadzą się dalej w Frankfurtu. Termina wypłaty zostały skrócone. Pierwsze pół miljarda zapłaconem zostanie w 30 dni po bliższym pokonaniu Paryża, a mianowicie w monecie brzęczącej, lub też w angielskich, belgijskich lub holenderskich banknotach, lub w walekach na pierwsze domy bankierskie. Dależe 1,000 miljardów zapłacone zostaną w dniu 1-m grudnia roku bież., po czem dopiero obowiązani będziemy opuścić forty paryżskie. (Oznaki zadowolenia). Czwarte pół miljarda

spłacone być ma do 1 maja 1872 r., a reszta do 1874 roku. Rząd francuzki ma nadzieję, że będzie w stanie dotrzymania rzeczonych terminów. Francuzi nie chcą przedłużyć traktatu handlowego z powodu, że mają nadzieję, osiągnięcia znacznych dochodów z wysokich cel. Ograniczyłem się na żądaniu, ażeby postawiono nas na równi z najbardziej uprzywilejowanymi narodami, a mianowicie z Belgją, Holandją, Austrią, Szwajcaryją i Rosją. Kwestja graniczna również bliższą jest załatwienia. Co do oznaczenia linii granicznej pod Belfortem (w odległości 960 metrów od wysuniętych fortyfikacji tej twierdzy), to nastąpiła jak na teraz korzystna, dla nas ugodą, tem bardziej, iż nabyliśmy jednocześnie kilka gmin niemieckich pod Thionville; wszelako cała ta sprawa potrzebuje zatwierdzenia ze strony zgromadzenia narodowego. O innych warunkach dowiedzie się tylko z doniesienia urzędowego. Nabyliśmy kilka linii drogi żelaznej wschodniej w Alzacji i Lotaryngji. Dla obustronnej ratyfikacji naznaczony został termin 10-dniowy, a mianowicie do 20-go maja. Mniemam, iż osiągnięto wszystko, co można było osiągnąć. Granice i ustępstwa terytorjalne są zapewnione, jak również należności finansowe, o ile to było niemożliwe, które mam nadzieję uiszczono zostaną; zasoby finansowe bowiem nie każą przypuszczać niemożności wypłacenia. Mówca kończy wynurzeniem nadziei, że zawarty został trwały pokój i dodaje: Nie będziemy potrzebowali na długi czas udzielonych nam gwarancji dla zabezpieczenia nas od nowych napadów. (Oznaki żywego zadowolenia).

* Czytamy w *Journal de Francfort* pod d. 11 maja: „Podpisanie traktatu pokoju odbyło się wczoraj, o godzinie 4½ po południu, nie zaś o 2½ jak to ogłoszono. Wiadomość ta szybko rozszalała się po mieście i ogromne zgromadzenie publiczności zebrało się przed hotelem „du Cygne” dla zobaczenia wychodzącego z tamtąd p. Juliusza Favre. Gdy wreszcie wyszedł, wszyscy obecni odkryli głowy, jakby instynktownie — wszyscy albowiem uczyli, że dzień 10 maja 1871 roku, będzie oddat ważnym dniem w historii. P. Bismarck później dopiero znacznie wyszedł i udał się na bankiet wyprawiony przez burmistrza frankfurckiego, pana Mumm'a, gdzie przyjęty został przez władze izby handlowej. Podczas uczty, ksiądz kanclerz wznosił toast na cześć starożytności miasta, w którym odbywały się koronacje cesarzy niemieckich, na cześć „miasta pokoju” z 10-go maja. — Co do warunków pokoju, dowiadujemy się, że nie ustalono ani centima z pięciu miliardów. Tylko w kwestji sprzedaży dróg żelaznych, dyskutowano długo: Francja żądała nie 800 miljardów franków, jednakże zgodzono się wreszcie na cenę 320 miljardów. Forty Paryża oraz departamenty: Sekwany, Oizy i Marne, zostaną oddane francuzom, jeszcze przed terminem 500 miljardów, oznaczonym w preliminarzach pokoju. Szampanja pozostanie dalej jako zastaw w ręku Niemiec, aż do zupełnego wypłacenia całej kontrybucji wojennej.

Prusy.
* *Pall Mall Gazette* mniema, że przyjazne stosunki pomiędzy Prusami a Japonją zasługują na większą uwagę, niż zwykle na nie zwracają. Ostatnie stosunki księcia Alberta z p. Rikmerem wskazują, że Prusy nie tylko nie są bezczynne w Azji, ale zamierzają w przyszłości nadać rozwój swej morskiej i kolonialnej polityce. Ksiądz Albert oświadczył, że Prusy pragną umocnić się w wschodniej Azji, i to bezwzględnie stanowią pobudkę ich polityki japońskiej. Ciekawem jest zbadanie stopniowego, ale trwałego postępu w stosunkach przyjaznych tych państw, który doprowadził na koniec do rzeczonych stosunków międzynarodowych. Dziesięć lat temu został zawarty traktat handlowy pomiędzy Prusami a Japonją; niemieckie wychodziły być zachęceni do zmierzania do Japonji i urzędowy dziennik rolniczy, w jednym z ostatnich numerów, donosił o założeniu niemieckiego folwarku w Jeso, jako o triumfie narodowym. W ostatnich czasach były często przedsięwzięte wyprawy morskie i „wody japońskie” stały się teraz stałym miejscem pobytu eskadry pruskiej. Ksiądz Mitz-no-Mia, wuj mikada, przyjechał do Wilhelma zawiadując o przyjaźni w imieniu swego siostrzeńca — w misji, porównywanej przez Niemców z poselstwem Harun-al-Raszyda do Karola Wielkiego; japoński książę podał za monarchę pruskiemu do Wersalu, a obecnie pozostał na mieszkaniu w Berlinie na kilka lat, w celu poznania niemieckiej sztuki wojennej i politycznych instytucji Niemiec. Wszystko to, niewątpliwie, jest bardzo dogodnym dla prusaków. Ale jest jedna trudność, mianowicie — przyjaciele nie łatwo rozumieją się wzajemnie. W Niemczech niewątpliwie są lingwisci, albo posiadający język japoński, albo gotowi się go nauczyć. Ale japończycy napotykały wielkie trudności w nauczaniu się języka niemieckiego. Trudności te wkrótce zostaną usunięte. W dodatkowym traktacie pomiędzy Prusami a Japonją postanowiono założyć w Jeddo niemieckie szkoły, mianowane nauczycielami, do których powierzono uznanie cesarza niemieckiego, a mikado wymówił sobie przywilej opłacania ich kosztów podróży i udzielania im dobrego wynagrodzenia. Cel założenia szkół niemieckich stanowi na pierwszy raz, przysposobienie dobrych dragomanów, którzy staną się pomocnikami niemieckich kupców w ich stosunkach z japończykami, jak również w rozpowszechnieniu niemieckiej umiejętności i niemieckich poglądów. Zadaniem szkół jest uczenie japończyków nie tylko języka niemieckiego, ale i wszystkich gałęzi nauk społecznych według niemieckiego systemu.

Austria
* *Pester Lloyd* przebaknął kilka dni temu, że położenie ministerstwa jest zachwiane. Obecnie *Pester Lloyd* wyraża się w tym względzie nieco jasniej. Nie ziszczy się wielkie nadzieje, jakie w sferach wpływowych pokładano w ministerstwie Hohenwart. Ponieważ nie można liczyć na stałość w tych sferach, przeto bardzo być może, iż hr. Hohenwart czuł, że grunt zachwiał się pod nim, wcześniej jeszcze, niż jego propozycja autonomizacji odrzucona została przez komisję rady państwa. Gabinet Hohenwart — powiada *Pester Lloyd* — musiał paraliżować nie tylko Niemców liberalnych, lecz także działaczy parlamentarnych w ogóle, następnie zaś dążyć do tego, ażeby oszczędzając z jak największą ostrożnością uosposobienie drażliwych liberałów, zaspokoić o ile możliwości stronnictwa narodowe, najpierw czechów i narzeszcie Polaków galicyjskich. I jedno i drugie nie powiodło mu się. Na porozumienie z czechami nie ma najmniejszych widoków, porozumienie się zaś z Galicją, jest także niepewne. Te i tym podobne przekonania mają wychodzić na jaw w sferach, z pośredka których wybierani bywają zwykłe ministrowie austriaccy. Mówią już o prawdopodobieństwie nowej zmiany ministerjalnej i wskazują nawet na niektóre osobistości, przyczem ukazują się na pierwszym planie nazwiska poprzednich dygnitarzy, dopóki idzie o zwrot w duchu konstytucyjnym. Powiadają, że hr. Hohenwart nie ma jeszcze w ręku kozy, którą cisnie mu do ręk stronnictwo feudalno-ultramontañskie. Prawdopodobnie wyprowadzi go z kłopotu to ostatnie, jakby jaki *deus ex machina*, który da gabinetowi możność zręczenia się jego najlepszym przekonaniom.

* Korespondencja z Wiednia, do jednej z gazet Berlińskich donosi, że nieugięci Bochezy odnieśli nowe zwycięstwo. Wprowadzenie w wykonanie prawa szkolnego, obowiązującego dla Dalmacji, zostało zawieszono

w terytorium Bocche, z powodu niechęci ku owemu prawu tamecznych mieszkańców.

Włochy.
* Florencia, jak piszą do *Neue Pr. Z.* z tego miasta, czyni w obecnej porze wrażenie wielkiego miejsca kąpielowego. Zwykle w kraju próżniactwo, objawia się z coraz większą wybitnością. Nawet florenckie kapelusze słomiane, ten najbardziej kwitnący przemysł miasta, robione są jak gdyby na zabawkę, przez dziewczęta, przy przechadze. Najbardziej charakterystycznym dla życia tutejszego jest zawsze to, że zegary miejskie biją każdą godzinę przez 20 minut. W dwadzieścia minut po wybiu piątej godziny przez pierwszy zegar, ostatni bije tę samą godzinę. Stąd to pochodzi owa punktualność florencka. Na uwalania się moje, zawsze otrzymywałem odpowiedź: I na cóż u Boga, potrzebnem jest tak dokładnie wiedzieć godzinę! Jeśli minister jaki daje tu obiad posłom zagranicznym, to przybywają oni zwykle wcześniej, gdyż jak przyzwoitość nakazuje, pilnują się oni ściśle godziny, gdy tymczasem florenccy nigdy nie są i nie będą gotowi. Przypomina mi to obiad, który hrabia Visconti-Venosta, minister spraw zagranicznych, dawał niedawno na cześć nowego posła francuzkiego, hrabiego Horace de Choiseul-Praslin. Nowy ten dyplomata jest synem owego Choiseul-Praslin, który swą żonę, Fanny Sebastiani, zamordował tak okropnie w ostatnich czasach panowania Ludwika Filipa. Nowy poseł nosi, tak jak dziad jego, marszałek Sebastiani, imię Horace. Ma to być człowiek nader przyjemny, i tylko moja sąsiadka angielska z binoklem nie jest z niego zadowolona, gdyż „nie znać wcale po nim, że jego ojciec tak straszliwie jego matkę zamordował.” A przeto owa dama poczytuje się za „niemającą pretensji.” — Na obiedzie dla uczczenia posła francuzkiego nie brakowało lombardzkich klusek z serem, ale brakowało posła pruskiego Brassier v. St. Simon. Dało to powód do rozmaitych gadanin, ale bezasadnych, gdyż hr. Brassier był zaproszony, równie jak i całe ciało dyplomatyczne, lecz musiał odmówić zaproszenia, gdyż przyrzekł poprzednio już znajdować się u bawącego we Florencji przejeżdżającym jednego z książąt heskich. Zresztą zdaje się, że w reprezentacji Włoch przy obcych dworach, zamierzane są pewne zmiany. W Wiedniu, Mingetti ma być zastąpiony przez generała Robilant. Barral idzie do Madrytu, a z Madrytu przysłał nam tu owego wybornego Monte'nar'a; mianowany on został hrabią, czy nawet margrabią. Wczoraj opowiadał mi jeden malarz niemiecki, przybyły z Messyny, z niesłychanem zadowoleniem, że tam podpisują adresy do Döllingera. Bardzo to interesujące; adres między Scyllą i Charybdą! Zresztą nie ma nic nowego.

Szwecja i Norwegja.
* *Sztokholm*, 7 maja. Komisja konstytucyjna parlamentu opracowała projekt do nowego prawa o prasie, na mocy którego procesa prasowe rozstrzygane być mają przez 9-u przysięgłych, większością dwóch trzecich głosów. Obie izby zgodziły się na udzielenie żądanej przez rząd sumy 1,600,000 tal.s., celem zakupu taboru dla dróg żelaznych.
* *Christiania*, 7 maja. Norweskij storting zamknięty został dziś z polecenia króla przez radcę stanu Stanga. Mowa tronowa wynurza nadzieję, że obecnie uchwalony porządek, podług którego thing zbierać się ma corocznie, okaże się jako rzeczywisty postęp; ubolewa nad niedojściem do skutku nowego aktu unji i dziękuje za dowody spóeczności, jakie dano królowi z okoliczności śmierci jego małżonki. Na ostatnim swem posiedzeniu storting zezwolił na zaciągnięcie pożyczki w wysokości 600,000 tal.s. na budowę dróg żelaznych i 121,300 tal.s. na pokrycie nadzwyczajnych wydatków na obronę kraju.

Ziemie słowiańskie.
* *Gazeta Zuckm* podaje następujące wiadomości z Zagrzebia: „Rząd madyjski dozna wraz ze swoimi kandydatami porażki, pomimo wszelkich swoich manewrów wyborczych, których nie szczędził, od tak dawnego czasu w Chorwacji, i jeżeli nie pozostanie wszędzie w mniejszości, to niezawodnie w kilku tylko miejscowościach przeciągnie na stronę swoich kandydatów, większość jak naj-nieznaczniejszą. Jak skoro zgromadzi się sejm chorwacki, stronnictwo narodowe zażąda, ażeby powołano niezwłocznie do tegoż sejmu reprezentantów chorwackich z Pogranicza Wojskowego; panuje tu powszechne przekonanie, że takie żądanie stronnictwa narodowego unicestwi wszelkie intrzygi rządu madyjskiego co do Pogranicza Wojskowego. — Jeżeli rząd madyjski nie uczyni żadnych życzeńom stronnictwa narodowego, w takim razie, to ostatnie dołoży wszelkich starań, ażeby nie dopuścić deputowanych chorwackich do delegacji ogólnopanstwowej; w przeciwnym zaś razie, stronnictwo to opuści całkiem sejm i pozbawi go w ten sposób możności stanowienia uchwał. W obu tych wypadkach rząd będzie zmuszony rozwiązać sejm, i jeżeli ucieknie się do tego środka, to takowy nie zaszkodzi bynajmniej stronnictwu narodowemu. Transilawja — mieć będzie swoje „Czechy,” Chorwacja swoich „deklarantów,” rząd zaś znajdować się będzie w trudnym położeniu.”

* Z Nowego Sadu (Neusatz) piszą do gazet czeskich, że p. Mileticz, były redaktor gazety chorwackiej *Zatocznik* (Obronca), znajdujący się dotąd w więzieniu, ma mieć wytoczony sobie nowy proces, sejm bowiem węgierski, na wniosek prokuratora państwowego, uchwalił, że p. Mileticz ma być seigny sądownie. Rozprawy w sejmie węgierskim nad tym przedmiotem były bardzo ciekawe. Wszyscy powstawali na odważnego Mileticza, i tylko p. Nemeth sam jeden stał w jego obronie, dowodząc, że napisany przez niego artykuł o rozpadnięciu się państwa, jeżeli sprawy pójda nadal dotychczasowym trybem, — mówi ze wszelkiej miarą prawdę. P. Nemeth powiedział między innemi: „Przekonany jestem, że część niemiecka Austrii pokaże się z wielkim i potężnym państwem niemieckim. Jeżeli Mileticz popierał takie zdanie, czyż można mieć mu to za złe?” — Lecz większość sejmu poszła za popędem namiętności stronnej i uchwaliła oddanie Mileticza pod sąd. Takie jest pierwsze świadectwo o „liberalizmie” madyjskim!

* *Gazeta biłogrodzka Widow-Dan* powiada: „Byłismy zawsze tego zdania, że Wschód powinien wyswobodzić się za pomocą własnych jedynie środków. Czytelnicy nasi pamiętają bezwzględnie, że przemawialiśmy zawsze na korzyść jednomyślnych i ogólnych usiłowań słowian południowych. Te dwie idee powinny stanowić podstawę nowego położenia, do którego dojdziemy, i musimy wcześniej lub później dojść, na drodze prawa przyrodzonego i w miarę postępów ludzkości. O ile nam wiadomo, myśli ta zaprzęta także rząd grecki, szery się silnie w Bułgari i usiłuje utrwalic się w Rumunji. Na tej myśli poczywa kamień węgielny przyszłości Wschodu. Jeżeli rządy wschodnie chcą wywiązać się ze swej misji, to nie mają one przed sobą żadnej innej drogi, oprócz wyżej wskazanej. Każdy rząd, który pójdzie tą drogą, dojdzie do znakomitych rezultatów, przysłaż zaś Wschód słowiański będzie go błogosławił. Co się tyczy Serbji, która z powodu swego położenia i swoich sił, przeznacza się do ważnych czynów dziejowych, gotowa jest ona do ostatniego obrachunku i do pokwitowania z takowego.”

* Do *Słowa lwowskiego* piszą z Jaworowa: „W komisji rady okręgu jaworowskiego zasiada jeden tylko rusin, i gdy na posiedzeniu z 2-go maja, marszałek okrę-

gowy zaproponował „podać adres nowemu ministrowi, p. Grocholskiemu, z wynurzeniem mu zaufania i imienia całego kraju,“ to rusin pomieniony oświadczył, że nie może podpisać tego adresu, zna bowiem osobie ministra i wie, że głosował on zawsze w sejmie lwowskim przeciw rusinom i nie oddawał im nigdy służności; o prócz tego, na kilka tygodni przed swą nominacją, oświadczył onotwarcie w radzie państwa, że jeżeli istnieje w jednym kraju dwie narodowości, to równouprawnienie nie może być tam dopuszczalne (o czym donosiły gazety), przez co zaprzeczł § 19-mu praw organicznych państwa, przyznającemu równouprawnienie narodowości; dla tego to powodem, — zakończył rusin, — przekonanie wewnętrzne nie pozwala mi wynurzyć zaufanie i podpisać adres. Gdy zaś jeden z członków postawił pytanie, czy nie można sformułować tego adresu w ten sposób, ażeby mógł być przyjęty jednomyślnie, — to tenże rusin odpowiedział, że jeżeli wyrażona będzie w nim nadzieja na uznanie służności dla obu narodowości, t. j. ruskiej i polskiej, to w takim razie podpisze on adres; lecz reszta członków nie zgodziła się na to; adres przeto, o którym tu mowa, będzie wyrażeniem zaufania ze strony samych tylko polskich mieszkanców, podczas gdy okręg jaworowski, z bardzo nielicznymi wyjątkami, zamieszkały jest przez samych tylko rusinów.

* Komisja konstytucyjna roztrząsała 10-go maja propozycję w przedmiocie Galicji, w obecności hr. Hohenwarta; ten ostatni wystąpił z dwoma oświadczeniami, które wywołały, podług słów gazet wiedeńskich, „wzburzenie niesłychane wśród stronnictwa konstytucyjnego.“ Najpierw, hr. Hohenwart zgodził się nadto, że deputowanym galicyjskim służy na przyszłość prawo głosowania w radzie państwa w takich kwestiach, które uprzednio rozstrzygnięte będą stanowczo przez sejm galicyjski; powtóre, hr. Hohenwart, na zapytanie, czy sama tylko Galicja korzystać będzie z takiej prerogatywy, oświadczył, że i Czechy osiągną także same co i Galicja położenie, jeżeli opozycja czeska zadowolni się takowem. W skutek tego, wybuchł znowu pomiędzy ministerstwem i stronnictwem niemieckim konstytucyjnym zajścia, które uważano już jako załatanie.

Ameryka.

* W Stanach Zjednoczonych demokraci rozpoczęli już kampanję przeciwko ponownemu wyborowi na prezydenta, obecnie sprawującego tę wysoką godność, generała Grant, a rozpoczęli manifestem w którym sformułowano jest pośrednio cały program polityczny i administracyjny, jaki według nich powinien zastąpić program obecnego rządu. Demokraci uskarżają się przedewszystkiem na dążenia wprost przeciwnie stronnictwa republikańskiego i na ciągłe pogwałcanie konstytucyjnych praw państwa. „Ta centralizacja, powiadają oni, jest celem do którego ciągle dąży generał Grant i jego stronnicy w prasie i administracji, a karne stronnictwo republikańskie zdołało połączyć interesy osobiste prezydenta z politycznymi interesami narodu. Prawodawstwo stało się monopolem tajnych komitetów stronnictwa republikańskiego a służące większość w kongresie złożyła w ręce prezydenta wszystkie nominacje do armii, marynarki i do milicji, co musi koniecznie natłoczyć obawą najsumniejszych następstw w przyszłości.“ Oprócz tego demokraci powstają ostro na system finansowy w obecnej administracji, jako będący przeciwnym prawdziwym ekonomicznym interesom kraju, dążący do uwiecznotrwałenia podatków uciążliwych, które wyniszczają zasoby kraju. „Względem stronnictwa, powiada dalej ten manifest senatorów i reprezentantów demokratycznych, w wydawaniu wszelkich nominacji w najrozmaitszych gałęziach służby państwowej, marnotrawstwem grozi publicznie i zepsucie w tonie administracji, przybrały straszliwe rozmiary i miliony dolarów kłną w rękach urzędników celnych bez najmniejszego ze strony rządu pochopu do ukarania takich malwersacji. Reformy tak potrzebne w systemie celnym i w poborze podatków zostały zamiecane lub odroczone a kongres odroczył swe posiedzenia, nie spróbowały nawet umniejszyć podatków i ciężarów przyciskających przemysł krajowy; pomimo powiększenia się dochodów skarbu o 84 miliony dolarów, kongres ograniczył się tylko na zagłosowaniu postanowienia zupełnie iluzyjnego, obciążając przejeżdżającą kłębem kraju i zaprowadzając w niej potrzebne zmiany. Wydatek na administrację, tym czasem wzrasta corocznie: z 62-ch milionów dolarów w roku 1861, doszedł do 164 milionów w roku 1870.“ Jak tego można było spodziewać się, położenie Stanów południowych wywołało także reklamację nader żywe ze strony demokratów. Wyrzucają oni prezydentowi, że nie uczynił dla wzmożenia Związku przez pokój i przez sprawiedliwość, lecz przeciwnie, oskarżają go o systematyczne gwałcenie konstytucji przez zniszczenie ostatnich resztek autonomii miejscowej w Stanach południowych a to przez użycie środków które są istotnem przesładowaniem mieszkańców tych Stanów. Domniemane zepsucie republikanów i nadużycia w administracji, żądają płynąć mające, nie obciążają wyłącznie stronnictwa, które wyniosło do władzy jen. Granta a w każdym razie, trudno jest przypuścić że najlepszym lekarstwem na podobny stan rzeczy byłoby powierzenie losów rzecypospolitej w ręce ludzi, których nieprzejadność byłaby podobną do muniykalności Nowo-Jorkskiej, w której demokraci od dawna już mający wpływ przeważny. Reformy jakie demokraci przyrzekają, są prowadzić w systemie finansowym kraju, są również, co najmniej, problematyczne a zmniejszenie w podatkach jakiego pochybają sobie dokonać, są zapewne takiej natury, że nie usuwają wcale zastosowania innych natomiast środków finansowych, któreby zapewne nie wpłynęły korzystnie na wzmożenie kredytu państwa. Ci którzy po ostatniej wojnie domowej, proponowali ogłoszenie bankructwa narodowego, jako najlepszego sposobu do usunięcia trudności finansowych, nie byli to republikanie, lecz demokraci. Inaczej się rzecz ma z dążnościami do centralizacji, które manifest wyrzuca zarządowi generała Granta. Pod tym względem demokraci nie mylą się tak bardzo znowu, ale dodają należy, że centralizacja na którą się oni tak uskarżają, jest tylko oddziaływaniem fatalnem i nieuniknionem zasady jednoci narodowej przeciwko doktrynie *State rights*, doprowadzonej do ostateczności przez męherów południa. Przedłużając się zawieszenie, tak zwanego *self-government* w stanach południowych, było najprzód koniecznością społeczną, utworzoną w skutek wstępu i pogardy jakie klasy wyższe okazywały ludności kolorowej, dopuszczanie której do politycznego życia, musiało się spełniać bardzo powoli i pod specjalną protekcją. Dziś, już takie powody, po większej części nie istnieją, lecz niedowierzanie ze strony północnych względem dawniejszych propagatorów niewolnictwa, trwa dotąd jeszcze i jest rzeczą zupełnie naturalną, że sam interes stronnictwa pochwycił ten pretekst, ażeby utrzymać jak można najdłuższy stan wyjątkowy, spowodowany przez powstanie. Tym to sposobem stało się, że od roku 1863 autonomia miejscowa Stanów południowych, przestała istnieć w rzeczywistości, i bardzo być może, iż niezadowolnienie wzniecone przez nieokreślenie przedłożenie takiego położenia, zjedna demokratom znaczną większość w dawnych stanach secesjonistowskich, w których doktryna *State rights* liczy ciągle jeszcze mnogich stronników. Bił wydział przeciw-

ko towarzystwu *Ku-klux* dowodzi, że partia republikańska spóstrzęga grożąc jej z tej strony niebezpieczeństwo, a manifest demokratyczny, ogłaszający zwierzchnictwo stanów w ich sprawach wewnętrznych, może być uważany za podstawę związku pomiędzy demokratami stanów północnych a południowymi. Pomimo to wszystko jednak, szansa ponownego obrania generała Granta na prezydenta, wzmościła się w ostatnich czasach. Pomiędzy mieszkańcami zachodnich części kraju, żaden z kandydatów nie ma tyle popularności jak generał Grant a kierunek agitacji na korzyść jego elekcji, znajduje się w rękach jednego z najczelniejszych polityków, senatora Montora z „Indjany.“ Drugostronnie znowu, rozdzielenie jakie miało nastąpić w szeregach republikanów z powodu sprawy o Saint Domingo, utraciło już bardzo wiele z swojego znaczenia, od chwili gdy prezydent zdecydował się zachować tę kwestję do rozstrzygnięcia na przyszłym kongresie. Rozumie się jednak, iż powołanie generała Granta, zawisłe jest zupełnie od trwałości przymierza istniejącego pomiędzy rozmaitymi odcieniami stronnictwa republikańskiego, a znowu zwroty polityki amerykańskiej bywają tak nagłe i nieobracowane że niepodobna jest przewidywać niczego na pewno.

Telegramy z gazet zagranicznych

* Paryż, 12 maja. Z domu p. Thiers'a wyniesiono wszystkie rękopisy. Dziś, z rozkazu komitetu bezpieczeństwa publicznego, otoczony został przez gwardzistów narodowych gmach banku, gdzie szukano broni ukrytej, lecz nie znaleziono nic. Zapewniają, że Delescluze zerwał wszelkie stosunki z komitetem centralnym. Cywilny delegowany do spraw wojennych, Moreau, podał się do dymisji. Obiegają pogłoski, że licem w Vanvres zdobyte zostało przez wojska wersalskie, oraz iż fort Vanvres opuszczony został przez powstańców. Kolumna Vendôme dotychczas nie jest zburzona.

* Paryż, 13 maja. Na miejsce Delescluze, Bille-ray mianowany został członkiem komitetu bezpieczeństwa publicznego. Rozstrzelano kilku gwardzistów narodowych, którzy oskarżeni byli o zdradę. Liga republikańska naradzała się co do postawy, jaką zachować należy na wypadek, gdyby obiegający przekroczyli wale. Większość wynurzyła zdanie, że liga powinna popierać obrońców Paryża, nie zważając na to, z jakich żywił on się składają. Policja przedsiębierze środki, dla poskromienia ruchu gwardzistów narodowych przeciwko gminie.

* Wersal, 13 maja. J. Favre i Pouyer-Quertier przybyli tu wczoraj wieczorem. Mac-Mahon wydał następujący rozkaz dzienny: „Żołnierze, odpowiedźcie miście zaufaniu Francji i usuniecie wszystkie przeszkody, jakie stawiał wam rokosz.“ Po wykazaniu wszelkich spełnionych czynów, jak również wzięcia do niewoli 3,000 powstańców i zdobycia 150 dział, powiedziano dalej: „Ojczyzna zadowolniona jest z odniesionych przez was korzyści, w których upatruje wskazówkę bliższego ukończenia tej walki. Paryż wyzywa was do uwolnienia go od mniemanego rządu, który uciśka stolicę. Niedługo zatkniemy na walach Paryża sztandar narodowy i przywrócimy porządek.“

* Berlin, 12 maja. Komisja, ustanowiona do roztrząśnienia projektu do prawa o przyłączeniu Alzacji i Lotaryngii do Niemiec, ukończyła wczoraj wieczorem, po długich rozprawach, narady nad tym projektem. § 3 brzmi jak następuje: „Władzę państwową w Alzacji i Lotaryngii wykonuje cesarz. Do czasu zaprowadzenia tam konstytucji państwa, prawo do prawodawstwa należy wyłącznie do cesarza i rady związkowej. Po wprowadzeniu tam konstytucji, prawo do prawodawstwa należy w sprawach, nie podlegających prawodawstwu państw związkowych, należeć będzie do państwa. Parlamentowi składane będą corocznie sprawozdania o ogólnych rozporządzeniach oraz postępie administracji. Kanclerz państwa bierze na siebie odpowiedzialność za rozporządzenia i dekreta cesarza. W końcu przyjętym został wniosek Luxburga, podług którego tymczasowość w Alzacji i Lotaryngii trwać ma do 1-go stycznia 1873 r. a następnie całkowite prawo większości 20 głosów przeciwko 8.“

* Berlin, 13 maja. Wraz z traktatem handlu, zniszczoną będzie i konwencja o przedrukach, co bezwzględnie przyniesie straty Francji. Zaproponowane na ewentualne kupno linii kolei żelaznej z St. Louis do Bazyli 2 miliony franków, stanowiąc będą kapitał a nie procenta.

* Berlin, 13 maja. Książę Bismarck zachorował lekko. Na dzisiejszem posiedzeniu parlamentu, przy roztrząsaniu prawa o inwalidach i pensjach emerytalnych, Miquel postawił wniosek, iżby prawem tem objęci byli zarówno alzaczy i lotaryngowcy, którzy służyli w francuskim wojsku. Raon w zasadzie nie był przeciwny temu wnioskowi; Moltke wynurzył życzenie, żeby odróżniono żołnierzy od wolnych strzelców. — Rządy południowych państw niemieckich, mają dać swe zezwolenie na traktaty pokojowe co do ostatniego dodatniego artykułu. Niemiec pełnomocnicy do układów pokojowych opuścili już wszyscy niemał Brukselę i znajdują się obecnie w Frankfurtu, w celu zredagowania traktatu pokoju. Hr. Arnim, który powrócił tu wraz z Bismarckiem, nie uda się już do Rzymu, z powodu, że posada posła przy kurji rzymskiej, nie będzie już w przyszłości obsadzona. Ruski wojskowy pełnomocnik książę Kutuzów, który wrócił tu z Petersburga, przyjmowany był na szczególnej audyencji przez cesarza.

* Monachium, 13 maja. W tych dniach ogłoszone być mają zarządzone przez rząd środki przeciwko dogmatowi nieomyślności.

* Pest, 12 maja. Na posiedzeniu izby niższej, Varady postawił następującą interpelację ministrowi handlu: Zważywszy, że z końcem bieżącego roku upływie umowa z austriackim towarzystwem Lloyd'a, zważywszy, że port w Fiume (Rieka) nie może być pozostawiony bez regularnej komunikacji morzem a utworzenie nowej linii żeglugi pociągnęłoby za sobą zbyt wielkie koszty, zważywszy dalej, iż w budowie na 1871 rok wykazane są fundusze, na pokrycie wydatków na ustanowienie komisji z ludzi fachowych, którzy zbadać mają sprawę co do zaprowadzenia żeglugi, pytam się: Czy komisja ta osiągnęła już jakiś rezultat a jeżeli nie, to jaki jest tego powód? Czy minister nie uważa za konieczne, żeby parlament wydał legalne rozporządzenia do utworzenia linii żeglugi, nim upływie umowa z Lloyd'em? — Wniosek komisji centralnej, iżby rządowi udzielono pełnomocnictwo co do miejscowości, w których ustanowione być mają władze sądowe, przyjęty został przy imiennym głosowaniu, większością 188 głosów przeciwko 129. Nad § 1 toczyły się długie rozprawy, które ukończone zostaną jutro.

* Lublin (Laibach), 13 maja. Słoweńskie stowarzyszenie „Terdujawa“ w Cielowu (Klagenfurt) wystosowało do całego ministerstwa memorandum w przedmiocie życzeń słowosłów w Kertnii.

* Zagrzeb, 13 maja. Wenczina, oskarżony przez bar. Raucha o oszczerstwo, uznany został niewinnym przez sąd Pogranicza Wojskowego w Petrinia. — Dzienniki narodowe *Bramik* i *Sudslavische Zeitung* skonfiskowane zostały w Osieku (Sissek).

* Praga, 13 maja. Stronnictwo staroczeskie w obec oświadczenia hr. Hohenwarta postanowiło zachować postawę wyciekającą; wszelako *Politik* oświadcza

powtórnie, że rada państwa byłaby zbyt długą drogą, nad którą przekładać należy porozumienie z pierwszą ręką. *Narodni Listy* odrzucają czeską ugodę na podstawie takich samych ustępów, jakie zaproponowano dla Galicji; wszelaki dziennik ten zadawolniony jest z tego, że w skutku oświadczenia Hohenwarta, koniec obecnej rady państwa jest blizkim. W całych Czechach niemieckich panuje wielkie wzruszenie; spodziewają się energicznych protestacji przeciwko wypowiadaniu energicznych zamiarów, zgłaszania czechom niemieckim tego samego losu, co rusinom.

* Marburg, 12 maja. Komisja gminy głosiła jednomyślnie za potestacją przeciwko zamiarom słowosłów zwołania szkoły w Marburgu i zaprowadzenia zmian w myśli liberalnej w prawie szkolnem. Tutejsza reprezentacja okręgowa, postanowiła to samo na jutrzejszem swem posiedzeniu.

* Madryt, 12 maja. Kortezy ukonstytuowały się; budżet wykazuje znaczne zmniejszenia wydatków a sprawozdanie zapowiada reformy.

* Londyn, 12 maja. Artykuł handlowy *Times'a*, zaprzecza pogłoskom, iż w Frankfurcie zawarta została pożyczka francuska. Jest prawdopodobnem, iż do spłacenia pierwszej części wynagrodzenia kosztów wojennych nie będzie zaciągnięta żadna pożyczka.

* Londyn, 13 maja. Dom Rotszylda wypuścił w przyszłym tygodniu 750,000 trzechprocentowych obligacji lombardzkiej dróg żelaznych. Obligacje te nominalnej wartości 20 funt szterl., wypuszczone będą po kursie emisyjnym 8½ funt. szt.

TELEGRAMY

DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Wersal, 15 maja. Wojska rządowe zajęły Mont-ronge. Powstańcy opuścili fort Vanvres.

WIADOMOŚCI

z Nauk, Literatury, Sztuk, Przemysłu i t. d.

* Otrzymałmy niedawno z Zagrzebia następujące dzieło w języku serbo-chorwackim: *Lira. Różne piosenki Velenir Gaj*, („Lira. Różne pieśni Wiliemira Gaja“). Jest to część druga zbioru pieśni, których pierwszą część wysłał w roku zeszłym. Poezje te napisane są z wielkim talentem. Powinnowały należeć szczerze temu młodemu poecie chorwackiemu, rokującemu wiele na przyszłość. Jest on synem znanego literata Ludwika Gaja, który wydawał niedługo gazetę polityczną *Narodne Novine* i czasopismo belletryczne *Danica ilirska*, które przyczyniły się wielce do obudzenia życia narodowego w Chorwacji.

* Zdolna autorka czeska, pani Eliza Peszek, napisała „Obrazek dramatyczny z życia wiejskiego“, osnuty na znakomitym romansie innej znanej autorki czeskiej, pani Karoliny Swietlej, pod tytułem: „Krzyż nad strumieniem.“ Pomieniony obrazek dramatyczny, grany był niedawno w teatrze miejskim w Chrudinie.

* Towarzystwo dam w Pradze, noszące nazwę „towarzystwa św. Ludmiły“, założyło i utrzymuje, oprócz rozmaitych instytucji dobroczynnych, także szkołę żeńską przemysłowo-rzemieślniczą, w której ubogie panie uczą się praktycznych robót, rzemiosł i sztuk, ażeby mieć następnie środki do utrzymania. W ostatnich czasach towarzystwo św. Ludmiły zaprowadziło w tej szkole naukę litografii, drzeworytnictwa, oraz malowania na porcelanie i szkło. Postępy w malowaniu na porcelanie są już tak znaczne, że świadczą nie tylko o umiejętności uczennic, lecz także o możliwości urzeczywistnienia celu filantropijnego, zależącego na upowszechnieniu i wydoskonaleniu pracy i zatrudnieniu kobiet, zgodnie z wymaganiami naszych czasów. Około połowy maja, towarzystwo urządzi wystawę malowań na porcelanie, w wielkiej sali ratusza praskiego, gdzie jednocześnie też przedmioty będą sprzedawane.

* W Pradze wyszła broszura Ed. G. Waleczka, pod tytułem: „Czy mamy przesiedlać się do Ameryki, czyli też do Rosji?“ Autor daje radę, ażeby nikt z czechow nie opuszczał swej ojczyzny bez koniecznej potrzeby; lecz jeżeli wymagają tego okoliczności, to w takim razie lepiej jest przesiedlać się do Rosji, niż do Ameryki. Broszurę ten p. Waleczka napisał na podstawie własnego doświadczenia. Sprzedaje się ona w księgarni Dra Gregora i Dattela w Pradze, po cenie jak najniższej, dla tem większego rozpowszechnienia jej.

* Profesor Szembera (rodem słowianin z Morawji), 28 kwietnia, miał w towarzystwie jeograficznem w Wiedniu, odczyt historyczny o nieznanym dotychczas miejscowości „Astura“, i „Comageni“, gdzie żył św. Seweryn, który przyszedł na Rakusz z wschodnich krajów 454 r. po Nar. Chr.; również i o tem, że stałe miejsce pobytu tego świętego „Favianus“ — był teraźniejszy Wiedeń. Profesor Szembera dowiódł, że Astura, gdzie pierwotowo osiadł św. Seweryn — jest kolonią Eistorf, która znikła w XVI wieku, koło zamku Greifenstein nad Dunajem; co się tyczy Comageni, wspomnianego już w III wieku po Nar. Chr., gdzie św. Seweryn przeniósł się z Astury, — jest to teraźniejsza wieś „sw. Andrzeja“ pod górą Kumenberg, o godzinę drogi od Greifenstein. Na wspomnianą gorę, niegdyś nazywaną „Mons Comagenus“ i „Mons Comianus“, cesarz Karol W. w 791 r. rozbił oboz awarów, a w 884 r. Świętopełk morawski, miał widzenie się na tejże gorze z cesarzem Karolem Grubym. Następnie, profesor Szembera rozebrał, sporną w ciągu 25 lat kwestję o tożsamości Faviany i Wiednia, i obalwszy robione mu zarzuty przez uczonych niemieckich: Bekkina, Blumenberga, Glucka i Aschbacha, zasadniczo dowiódł, że św. Seweryn, w ciągu 28 lat mieszkał i robił dobrodziejstwa w Wiedniu. Następnie profesor zaproponował, aby na pamiątkę tego, postawiono przy ślup na gorze Kumenberg, znajdującej się o 3 mile od Wiednia. Odczyt ten, przyjęty był przez licznych słuchaczy głośnie i pochwalany, i trwał dwie godziny i pół. Wkrótce zostanie on wydrukowany, według doniesień dzienników czeskich, z których czerpalimy powyższą wiadomość.

* Komunikujemy następujący pogląd na odkrycie nowego pokładu soli pod Inowrocławiem: Już od wielu lat odkrycie źródeł żółowych, ciągnących się od południa-wschodu ku północno-zachodowi, która to linia, z Królestwa Polskiego przez W. Księstwo Poznańskie do Pomorza przechodzi, zwróciło w wysokim stopniu uwagę ziemioznawców. Pewne charakterystyczne zewnętrzne oznaki, jak np. znajdowanie się szczególnych gatunków roślin, lekkie osady soli, który się na ziemi tworzy, jeżeli po deszczu nagle gorące promienie słoneczne zaświecą, podawały pomiędzy innymi badaczom oku niezawodzące ślady, gdzie z pomyslnym skutkiem szukać można źródeł solnych: a wiele podobnych prób wykazało, że nauka bynajmniej się tu nie zawiodła. Wybornym mianowicie punktem pod tym względem jest okolica Inowro-

clawia, gdzie się nie tylko powyżej wyluszczone oznaki zewnętrzne w stopniu znakomitym znajdują, lecz także przez długie doświadczenie nabyto przekonania, że w pomienionem mieście i jego okolicy niemożliwem jest założyć studni, któreby dostarczały wody do użytku w gospodarstwie. Wszystkie tamtejsze studnie mają części solne, a wodę dla miasta przywozić trzeba z daleka, podczas, kiedy spienienie słabego osadu przy ubóstwie tamtejszej okolicy co do materiału do palenia, nie zapowiadało doniosłego rezultatu. Natomiast nie było rzeczą pewną, że napływa sól do źródeł żółowych, czy z podziemnego pokładu soli, lub czy, jak inni geolodzy z prawdopodobieństwem utrzymywali, jedynie z słabych źródeł soli pewnych gatunków gór, które tam pozostały z dawnych potopowych czasów, kiedy góry te były zalane morzem. Inny naukowo niezawodny fakt kazał się a toli spodziewać raczej pokładów soli. Jest bowiem wiadomem, że przy wszystkich dotąd otwartych pokładach soli w Niemczech północnych znajduje się gips jako górny pokład. We wsi Wapnie, niedaleko od Inowrocławia położonej, kopania gipsu istnieje od dawnego już czasu, a w Inowrocławiu przy wykopywaniu studzien znajdowano także gips. W ten sposób, można było przypuszczenie za naukowo uzasadnione uważać, że istniejące w Inowrocławiu liczne źródła żółowe, zawdzięczają swój początek znajdującemu się pod gipsem pokładowi solnemu i chodźło tylko o wykazanie tego przez swidrowanie. Przy nadzwyczajnej wartości podobnego wyposrodzkodowania i wielkiem prawdopodobieństwie udania się, przedsięwzięty rząd próby swidrowania, a kiedy w roku 1868 na małą skalę przedsięwzięta próba, zwiększyła jeszcze znacznie nadzieję otrzymania pomyslnego rezultatu, przedsięwzięto w r. 1869 swidrowanie na wielką skalę tak, że wszystko urządzonem było do zapuszczenia swidra na przynajmniej 1000 stóp głębokości. Próba ta uwieńczona została spodziewanym rezultatem. Swider zapuszczony w mieście Inowrocławiu, tuż obok traktu prowadzącego do Torunia, w znacznym obwodzie (20 calowym), dostał się w głębokości 350 stóp, przyczem przeszedł przez różne pokłady kamieni i gliny, na gips. Przy 413 stopach głębokości, natrafił na sól kamienną i stoi obecnie w niej już 0 stóp, którą piękną, czystą solą kamienną nazwać można, gdyż zawiera nie mniej, jak 85 procentów czystej soli kuchennej. Skarb znaleziono, nie da się jednakże jeszcze przewidzieć, jak wielkim on jest, gdyż dopiero przez dalsze swidrowanie oznaczyć będzie można obszar pokładu. Miasto Inowrocławowi uśmiesza się pomyslna przyszłość. Ponieważ przez budowę kolejowej, przedsięwziętej przez górno-szlazką koleją żelazną, miasto to, stało się węzłem trzech szkodzących się w niem linii kolei żelaznych, przeto przedstawia ono nie tylko najlepsze szanse do wysłania soli w wschodnie prowincje państwa, ale nadto niewielka jego odległość od tych gościnieców wodnych, które łączą Wisłę z Odrą, znaczną odgrywać będzie rolę. Prócz tego, kopania soli zatrudniać będzie i żywić pośrednio lub bezpośrednio wiele set familij, a na utworzenie chemicznych zakładów również długo nie będzie potrzeba czekać, jeżeli, jak się spodziewać należy, przy soli kamienną znajdują się i sole kłi, które dały pochop do strassfurckiej przemysłu na wielką skalę.

* Rada miejska krakowska wyznaczyła komisję, mającą się zająć obmyśleniem najwłaściwszego sposobu zaopatrzenia Krakowa w wodę. Komisja ta, pod przewodnictwem prezydenta miasta, wybrała komitet techniczny dla poczynienia robót przygotowawczych, a komitetowi temu przewodniczyć inżynier, p. Walery Kolodziejski, i ten wraz z p. Longo, inżynierem kolei galicyjskiej, zajął się już pracami, które polegają na wyszukaniu dostatecznej ilości wody źródłanej w bliskości miasta, oraz wymierzeniu odległości i obliczeniu niwelacyjnych. Przeznaczono na to 2,000 zł. rens., a komitet techniczny ma niezaudługo przedłożyć wypadki poszukiwań swoich, następnie zaś kosztorys. Kraków posiadał dawniej wodociąg, których ślady napotykać się dają, i o których znajdujemy wzmianki dość obszerne w monografiach Krakowa; nadto, że wśie podmiejskie, jak Łobzów, Czarna Wieś, Nowa Wieś, Krowodrza, bujność swoją zawdzięczają systemowi irygacji, którego ślady jeszcze wskazują strumyki płynące, i liczne rozgałęzienia rzeczek Rudawy i Piekielek. Idzie więc tylko o restaurację tego co już było, z ulepszeniami odpowiedniemi potrzebom.

* Czytamy w dzienniku *Echo médical et pharmaceutique belge*, redagowanym przez M. B. Dupuy, artykuł bardzo zajmujący, pod tytułem: „Sztuczne essence (zapachy), i niebezpieczeństwo ich zastosowania.“ Dzięki nieustającemu postępowi chemii organicznej, jesteśmy w stanie dzisiaj wyrabiać rozmaitego rodzaju essence sztuczne. Zapachy niektórych z takowych walczą o pierwszeństwo nawet z zapachami naturalnymi. Essence te, albo raczej etery, stanowią dziś ważny przedmiot handlu, który się powiększa z dniem każdym. Perfumery robią z nich użytek na wielką skalę. Cukiernicy nie wahają się zastosowywać je do cukrów i ciast, a jednak są one szkodliwe. Jedną z główniejszych jest essence ananasowa. Jest to masłań etylu, który łatwo się otrzymuje, mieszając 30 gramów kwasu masłowego z 60-ma gramami alkoholu winnego i z 20-ma gramami kwasu siarczanego. To wszystko umieszcza się w retortie szklanej i dystryluje słabo, ogrzewając dotąd, dopóki dystrylat wydać zapach owoców. Eter tak otrzymany, miesza się następnie z chlorkiem wapnia (kalcium) i poddaje nowej dystrylacji. Essence malinowe i poziomkowe są tylko małemi odmianami essence ananasowej, wywołanej przez rozmaite alkohole z win i z kartofli (amylowy). Essence pigwowa otrzymuje się działaniem kwasu azotowego, bardzo rozcieńczonego na essence ruty. Produkt przedstytłowany i rozpuszczony w alkoholu, posiada w wysokim stopniu przyjemny zapach olejku lotnego, który się otrzymuje z łupinek pigwowych. Działaniem kwasu octowego na eter kartoflany (amylowy), powstaje związek, który zmieszany z wodą, nabywa zapachu gruszek (de jargonelle). Zapach jabłkowy (essence) jest roztworem alkoholowym walerjanianu amylu (kwas walerjanowy z amylem). W celu otrzymania essence melonowej, należy działać na eter zwozajny kwasem znajdującym się w olejku kokosowym. Essence koniakowa wytwarza się z kwasu pelargonowego. Co się tyczy zapachu mirabanu, to ten otrzymuje się działaniem kwasu azotowego na benzynę. Anglię używają essence ananasowej do zakwaszania napojów kwaskowatych, zwanego piwem ananasowem; w Niemczech używają jej do zagłuszenia zapachu złych araków. Inne essence sztuczne, jakieśmy już wspominali, są codziennie używane przez cukierników i dystrylatorów, do nadawania zapachu ich rozmaitym wyrobom. Zastosowanie to jest bardzo niebezpieczne i było powodem licznych i smutnych wypadków. Prawie wszystkie te essence, nawet w nadzwyczajnie małych ilościach, istotnie działają w bardzo drażniący sposób na kanał oddechowy, wywołując kaszel i często sprowadzając gwałtowny i silny ból głowy. Od dawna już higiena popępli używanie tych ciał; władza powinna by surowo je zabronić.

* Z gazety *School Board Chronicle* zacierpujemy interesujące wiadomości o teraźniejszym położeniu szkół w rozmaitych częściach Turcji. Na Kalimnos, wyspie

sporadycznie, do ostatnich czasów znajdowało się cztery szkoły dla chłopców a dwie dla dziewcząt; do pierwszych uczęszczało 750, do drugich 250 uczących się. Ale w ciągu ostatniego roku, skutkiem, jak mówią kalmijoci, reform administracyjnych, które zmniejszyły ich dochody, zmuszeni zostali zamknąć dwie szkoły mekkie a jedną żeńską. Interesującym jest fakt, że kalmijoci wysłali do Europy kilku młodych ludzi dla nauczania się medycyny, i że jeden z nich, powróciwszy w rodzinne strony, stał się głównym doktorem gminy. Na Rosso, drugiej wyspie sporadycznej, niedawno założono dwie szkoły, do których uczęszcza 200 dzieci. Na Kassos, wyspie tejże grupy, niema ani jednej szkoły gminnej, jakimiś widzieli na innych wyspach sporadycznie, lecz istnieją tu trzy szkoły prywatne, gdzie uczą się tylko te dzieci, za wychowanie których uiszczoną została opłata, ustanowiona przez utrzymującego szkołę. Jest jednakże coś szczególnego w tem, że mimo istniejącej trudności wychowania, ludność Kassos posiadała zwykle obszerniejsze wiadomości, a niżeli mieszkańcy innych wysp; fakt ów przypisują ciągłym ich podrójom i stosunkom z cudzoziemcami. W mieście Kos i należących do niego wsiach, znajduje się sześć szkół dla chłopców i jedna dla dziewcząt. Liczba chłopców uczęszczających do szkół dochodzi 700; ale dziewczęta nie okazują zbyt wielkiej chęci przyswojenia sobie korzyści jakie daje wychowanie, a szkoła, przeznaczona na ich nauczanie, ma tylko 6 uczniów. Wyspa Chalki, której ludność wynosi 3,000 dusz, ma dwie szkoły dla chłopców i jedną dla dziewcząt; w pierwszych znajduje się 150 uczących się, w drugiej 50. Wyspa Leros, gdzie dotychczas służbę stanowią murzyni, zakupieni przez mieszkańców w Egipcie — ma dwie szkoły dla chłopców z 260 uczniami i jedną dla dziewcząt z 100 uczniami. W Nicarii tylko co założona została szkoła, lecz liczba dzieci do niej uczęszczających jest nieznaczna. Nikarjoci powiadają, że dla tego aby przysposobić wiegiel drzewny — jedno z najniebezpieczniejszych zajęć — nie trzeba umieć ani czytać, ani pisać. Na wyspie Nissiros wykazali się widocznie także nie jest bardzo cenione. Mieszkańcy wyspy mają tylko jedną szkołę, a liczba uczniów nie przekracza 140, między którymi nieco dziewcząt. W Patmos jest jedna szkoła, w której się uczy do 100 dzieci. Skarpanitos niema szkoły; mieszkańcy zapewniają, że nie mają funduszy na utrzymanie nauczyciela; ale mimo biedy, mają oni biskupa, który ściągą z nich corocznie sumę około 16,500 piastów, co wynosi na nasze pieniądze około 1,200 rub.

Kiedy Dr. Lancaster czytał w Londynie sprawozdanie o liczbie osób zmarłych na ospę, w skutku tego że nie była im szczepioną, uczynił kilka dobitnych uwag (ale zawsze jeszcze nie dość silnych) o apatii wyższej klasy społeczeństwa względem niestającego szerzenia się ospy. Systemat nadzoru i szczepienia ospy, rzekł doktor, powinien być uorganizowany w każdej gminie. Epidemia zwiększa się i utrudnia sobie drogę do rodzin wyższych klas. Wedrę się ona tam za pośrednictwem nowych sukni, bielizny, sztych przez biednych krawców zarażonych gorączką i ospą, przez szwaczki i innych robotników, którzy dla kawałka chleba tają przed zamawiającymi robotę stan zdrowia swych rodzin. Zараzoną odzież wnoszą chorobie i śmierć w rodziny klas wyższych. Jak widzimy, okazują teraz najwyższą obojętność co do szerzenia się tej strasznej choroby, która porwała u nas już tysiące ofiar. Zamiast obfitych szpitali powszechnych w Stockholmie, Hamerton i Hampstead, a będących, podług zdania wielu kompetentnych ludzi, główną przyczyną szerzenia się choroby, czyby nie lepiej było urządzić niewielkie, wygodne szpitale w każdym okręgu, które lokalizując chorobę, przyniosłyby zarazem nieobliczone dobrodziejstwa cierpiącym, pragnącym pozostać w własnych domach, a niżeli przedsięwziąć dalekie podróże, których rezultat często jest zgubny. (Takież zdanie, jak wiadomo naszym czytelnikom, wytworale przeprowadza znakomity chirurg ruski Pirogow).

* Sztuka niemiecka poniosła wielką stratę przez niedawny zgon Piotra von Hessa, jednego z najznakomitszych artystów szkoły niemieckiej. Urodził się on w Düsseldorfie 1792 roku, a dzięki, z jednej strony wyższemu stanowisku społecznemu swej rodziny, z drugiej — swym zarówno rozwiniętym talentom, odkomenderowany został, w charakterze artysty, do sztabu księcia Wrede, podczas kampanii w Francji 1813 — 1815 roku. Kilka wybornych małego rodzaju obrazów, było rezultatem owego periodu, podczas którego należało Hessa do szkoły artystów w rodzaju Adama i Kabbella jeszcze jest nader widocznym; ale nie wiele czasu trzeba było, aby młody artysta, w pełnym zapału dążeniu do realizmu, otrząsnął się zupełnie z tej skłonności. W 1818 roku wyjechał on do Włoch i wymalował tam kilka z swych najlepszych utworów, jak naprzykład znakomity obraz: „Ranek w Partenkirchen”, znajdujący się teraz w galerii Leichtenbergerskiej, „Kozacy przepływający przez Ren” i inne. Podczas swego pobytu w Grecji, dokąd się udał z królem Otonem, wymalował, być może, najznakomitszy ze wszystkich swych obrazów „Wylądowanie młodego króla w Nauplii”, znajdujący się obecnie w Monachium. Z innych jego utworów największą sławę cieszy się „Obóz anstracki” i „Przeprawa przez Berezynę”, ostatni obraz wymalowany na życzenie Cesarza Mikołaja I-go.

* Według najnowszych liczb statystycznych, księgarstwa niemieckie dotychczas, poczerpiętych z księgi adresów (Adressbuch) Schulza, ogół księgarń i składów muzycznych w 1871 roku, tak niemieckich jak również tych które z niemi w stosunkach pozostają, reprezentowany jest przez 3,933 firm głównych, w której to liczbie mieści się 95 księgarń filjalnych. Ogólna ta liczba rozdziela się na 964 miast, z których 672 w Niemczech, 5 w Alzacji i Lotaryngii (liczba ta obecnie znacznie się już powiększyła), 1 w Luksemburgu, 164 w państwie austro-węgierskim, 104 w innych krajach Europy, 22 w Ameryce, 1 w Azji. Z 3,933 firm głównych (pominawszy filje), 1,339 firm obcych utrzymuje swe składy wydawnicze w Lipsku. Księgarń nakładowych jest 866, handlów nakładowych przedmiotów sztuki, rycin i t. d. 120, handlów nakładowych nut muzycznych 26; 2,354 firm trudni się handlem książek sortymentowym, antykwarycznym, rycin, nut muzycznych, map, papieru i materiałów piśmiennych. Cały handel komisowy liczy 243 księgarń komisowych, przypadających na 10 główniejszych miast. Pierwszo między niemi miejsce trzyma Lipsk, liczący 101 takich księgarń, następuje Berlin 47, Wiedeń 32, Stuttgart 18, Praga 11, Pecz 9, Monachium 8, Augsburg 7, Zurich i Norymberga po 5.

* W *Pall Mall Gazette* znajdujemy następującą smutno-ironiczną uwagę: „Ani jeden kraj, powiada rzeczona gazeta, nie może się poszczycić tak szlachetnym instytucją dla wspierania cierpiących, jakie posiada Anglia. Nasi ubodzy i nasi chorzy ponoszą cierpienia i ulegają niezbyt troskliwej pieczy w swych domach własnych, lecz starania i względność, jakie ich otaczają, kiedy się znajdują w domach robotniczych, szpitalach i przytułkach, powinny przekonać ród ludzki, że w sprawie organizacji

dobroczynności, nieustępujemy palmy pierwszeństwa ani jednemu narodowi na ziemi, i że nasz systemat zbliża się prawie do doskonałości, jaka tylko jest możliwa na tym niedoskonałym świecie. Dwa godne uwagi wypadki, opowiedziane w gazetach, dowodzą jaką jest ta organizacja. Trzy dziewczyny, przebywające w manchestermskim domu robotniczym w Crumpsallu, zostały uśmiercone, dzięki pieczołowitości administracji, kwasem karbolowym, danym im przez pomyłkę zamiast mikstury od kaszlu. W innych krajach, mniej cywilizowanych, aniżeli nasze, dziewczętom tym pozwolono by było walczyć z kaszlem temi sposobami, którymi one zabija; ale i to tylko omyłka. Z tem wszystkim wszakże, byłoby daleko lepiej, gdybyśmy propagując opiekę nad chorymi, używali nawet dla pielegnowania biednych takie osoby, które nie mieszają kwasu karbolowego z miksturą od kaszlu. — Drugi wypadek. Wiljam Cooper, służący w przytułku lunatyków, w hrabstwie Surrey, wezwany został do domu policyjnego w wandewortskiego, z powodu śmierci pacjenta Roberta Mulley, wsadzonego przez Coopera do wanny z ukropem. Cooper zapytany przez lekarza policyjnego, jak mógł popełnić taką nieprzebaczoną nieostrożność, odpowiedział, że uczynił to „nieumyślnie i wypadkowo”. Widząc, do jakich ważnych rezultatów doprowadza nieostrożne obchodzenie się z lunatykami, pozbawionymi, w pewną chwilę, samowiedzy świata zewnętrznego, zdaje się byłoby właściwem postanowić, aby lekarze deżurni obowiązani byli sprawdzać temperaturę wody w wannie, do której ma być wsadzony chory.”

* Wychodząca w Gracu (Grac) gazeta *Tagespost*, ogłosiła protest senatu akademickiego szkoły głównej gradeckiej przeciw zaprowadzeniu docentur słownskich, które nie mają jakoby przynieść korzyści dla nauki (tak sądzią mądre głowy), lecz posłużą jedynie do ćwiczenia się w języku słownskim. Szkoła główna — powiedziano w proteście — nie może mieć na celu programu proponowanego przez niedalekowiedzący patriotyzm miejscowy.

* Dnia 5 maja angielski urząd zagraniczny otrzymał depesze od dra Kirk'a, konsula angielskiego w Zanzibrze, zawierające wiadomości o Livingstone z października roku upłynionego. Znajdował się wówczas w Makakozie i oczekiwał na wysłane mu zapasy. Bezpośrednio jego potrzeby zaspokajał, jak się zdaje, arabowie. Prawie jednocześnie odebrano wiadomość, niewątpliwą prawdziwą, że kapitan Faulkner, dowódca wyprawy, w celu odzyskania Livingstone'a, został zabity w Afryce. Faulkner z kilkoma przyjaciółmi przedsięwziął tę wyprawę o własnych siłach, nieszczęśliwie atoli przesładowało go na każdym kroku. Najprzód parowiec który z sobą zabrawo okazał się niezdatny; następnie dotknięci zostali chorobą, śmierć tylko samego kapłana Faulknera, oszczędziła. Zawsze spodziewał się, że wyjaśnił się jakiś spotkał Livingstone'a. Podczas swej podróży wziął stronę pewnego słabego pokolenia, napadniętego przez pokolenie silniejsze, i poległ w walce.

* W Neapolu otwartą została dnia 17-go kwietnia r. b., wystawa międzynarodowa morska. Od kilku już lat myślano o tej wystawie, i mniemano że ją w grudniu r. z. można będzie urządzić. Nieszczęsna wojna francuzko-pruska przeszkodziła zamiarowi, a nawet nie pozwoliła całkiem Francji przyjąć w niej udziału. Prusy też z niewieloma wystąpiły okazami. Po świetnych wystawach w Londynie i Paryżu, Włochy po raz pierwszy występują na widowni i to z ograniczeniem się do jednej tylko gałęzi przemysłu i handlu.

* Dyrekcja kolei Karola Ludwika ogłosiła sprawozdanie za rok ubiegły, z którego następujące podajemy szczegóły: Do końca roku 1870 wybudowano 70 mil kolei. Dochody z ruchu wynosiły w ogóle 7,152,682 zł., rozchody 3,406,599 zł. Pozostająca nadwyżka w ilości 3,746,083 zł., zwiększyła się o 589,533 zł., w porównaniu z rokiem poprzednim. Podatki od dawniejszej linii kolejowej, zapłacone w tym roku z dochodów ruchu, wynosiły 498,234 zł., zatem o 64,260 zł. więcej niż w poprzednim roku. Oprocentowanie i amortyzacja wynoszą po odliczeniu procentu, który wpłynął, 3,355,672 zł.; z tych jednak wzięto 1,223,723 zł. na oprocentowanie kapitału na budowę nowej linii. Z dochodu ruchu musiano w ten sposób pokryć 2,081,948 zł. Porównanie dochodów z rozchodami na linii krakowsko-włoskiej wykazuje przewyżkę w dochodach wynoszącą 137,439 zł. Po odliczeniu sumy przeznaczonej do funduszu rezerwowego i 10-procentowej tantiemy dla rady zawiadowczej, pozostaje jako czysty zysk na 1870 r. 982,747 zł., do czego dodać jeszcze należy przewyżkę z r. 1869 w ilości 250,000 zł., co razem stanowi 1,232,747 zł., którą to sumę walne zgromadzenie akcjonariuszów w tym roku rozporządzić może. Na linii lwowsko-brodzko-tarnopolskiej pozostaje, po odliczeniu wszystkich wydatków, przewyżka w ilości 68,460 zł. Zapewniają, że superdywidenda, jaką rada zawiadowcza w tym roku chce zaproponować, wyniesie będzie przeszło 6 zł. na każdą akcję.

Wiadomości Miejskowe.

* W tych dniach wyszedł prospekt nowego zupełnie rodzaju wydawnictwa, mianowicie „Przewodnika handlowego adresowego, mającego się wydać na r. 1872, przez K. Wolniewicza. W przewodniku znajdować się będą alfabetycznie ułożone adresy handlujących w Petersburgu, Wilnie, Kijowie, Żytomierzu, Odesie, Warszawie i innych miastach Cesarstwa i Królestwa, oraz Prus i Austrii. Za umieszczenie każdego adresu, wydawca pobierać będzie rubla. Przewodnik rozestany będzie za to bezpłatnie wszystkim główniejszym hotelom i pierwszorzędnym stajcom kolei żelaznej w wymienionych miejscowościach, oraz w Wiedniu, Berlinie i Paryżu, ma być też również bezpłatnie przesłany główniejszym firmom i bibliotekom znajdującym się w tych wszystkich miastach. Zadaniem przewodnika będzie ułatwianie rozleglejszych stosunków handlowych, pomiędzy wymienionymi miastami, dotychczas słabo lub wcale nierozwiniętymi. Niepodobna odmówić przewodnikowi wielkiej użyteczności, jeśli wydawca postara się o jak najwięcej ilość adresów. Prospekt wyszły w językach: polskim i niemieckim, nie wiemy w jakim wyjęć ma sam przewodnik. Wszelkie objaśnienia daje i przyjmuje adresa księgarnia Michała Frühlinga, na placu teatralnym.

PRZEWODNIK WARSZAWSKI

* Fabryka i magazyn kapeluszy i kwiatów E. Loth.

Na polu przemysłowo-handlowem napotykałyśmy firmy i zakłady, które przez czas długoletniowego swego istnienia, śledzeniem postępu, przyswajaniem ulepszeń i rozgałęzieniem stosunków, wyrobiły sobie powszechne uznanie, rozgłos i niewzruszone zasady samobytu. Do firm takich właśnie należy niezaprzeczenie fabryka kapeluszy i kwiatów p. Edwarda Loth, na Krakowskim-Przedmieściu, Nr. 15, w pałacu hr. Stanisława Potockiego.

Każdy rodzaj materiału, jaki przemysł do konfekcji kapeluszy damskich wprowadza, każdy fason, jaki moda ustala i rozpowszechnia, każda wreszcie nowość, jaka ze strojem ubrania głów damskich w związku zostaje, w zakładzie p. Loth znajduje obszerne zastosowanie, podnieśnione do warunków rzeczywistego gustu i piękna, czem właśnie p. Loth słynie i wielu innym przedstawia wzór do naśladowania.

P. Loth zostaje w ciągłych stosunkach z znakomitszymi fabrykantami kapeluszy, kwiatów i piór w Niemczech, Francji, Anglii i Włoszech; komunikują oni sobie wzajem postępowe ulepszenia i nie bez chwały dla przemysłu krajowego powiedzieć możemy, że bardzo często p. Loth uprzedza zagraniczne firmy w pomysłach, które skwapliwie przyswajają je sobie.

W zakładzie pana Loth wyrabiają się kapelusze damskie, mekkie i dziecięce, ryżowe oraz ze słomki brusselskiej, słomki angielskiej, z włosia, bastowe białe, z plecionek fantazyjnych i innych właściwych materij, których użycia przemijająca moda wymaga. Każdy kapelusz z akładu tego, czy to skromnym ubraniem, czy strojem w kwiaty lub pióra, przedstawia się jak wypięszone cacko mody, które podnoszą piękno pięknych, upiększają nadto mniej od natury uposażone.

W blichowaniu kapeluszy ryżowych, wedle sposobu, będącego sekretem fabryki p. Lotha, o wiele on przestępował przemysł zagraniczny; sposób ten blichowania nadaje właśnie kapelusiom tę równość w kolorze i tę białosć nadzwyczajną, jakiej im dawniej nie dostawało.

Specjalistom bliżej wiadomo, jak ważnem jest w fabrykacji kapeluszy z plecionek, ich prasowanie i fasonowanie i jakie trudności przedstawia ręczna w tej mierze praca. Otóż p. Edward Loth wedle własnego pomysłu urządził maszynę hydrauliczną, która na formach metalowych, tu po raz pierwszy zastosowanych, skutecznia prasowanie z zupełną doskonałością, zapewniające kapelusiom gładkość, jednorodność kształtów i utrwalenie fasonu. Wynalazek ten jest rzeczywiście zasługą p. Loth, w czam naśladową go już nawet niektóre zagraniczne zakłady, a co notorycznie jest wiadome bliżej wtajemniczonym w postęp techniki fabrykacyjnej.

Przy takich to samodzielnych środkach, p. Loth prowadząc przedsiębiorstwo swoje na rozległą skalę, tak zwycięzko wytrzymuje emulację z fabrykami zagranicznymi i jest w możności oznaczać ceny nader niskie, cały ogół kupujących zadawalniające, a niezadługo dojdzie do tego stanu, że oprze się skutecznie zewnętrznej konkurencji.

Co do kwiatów, wyrób ich zdawna już wslawił firmę Lotha. Nikt u nas wdział, estetyczność i naśladownictwo natury nie wzniosł do wyższego stopnia. Czy to w wiernem kopowaniu przyrody, jej kształtów, miękkości, barw i koloru, czy to w fantazyjnym kwiatów wyrobie nikt nie rozwinął tyle gustu i pomysłowości, obok uprzedzenia ceny ich kupna. Pyszny bukiet dostarczony w roku zeszłym przez pana Lotha na wystawę przemysłową w Petersburgu, jaki Najjaśniejsza Pani do ozdoby apartamentu swego najtłaskawiej przyjąć raczyła, ośmielał urokiem swojej piękności w szczegółach i cudnym układem całosci; słuszenie też więc, że z pomiędzy ubiegających się w tej gałęzi przemysłu, p. Edwardowi Loth najwyższa nagroda, przez sędziów przyznana została.

W magazynie o którym mowa, znajduje się zawsze wielka kolekcja piór fantazyjnych, oraz piór strusich, szczególnież tych białych nadzwyczajnej piękności, stających się coraz większą w handlu rzadkością.

Nie masz miasta w kraju; nie masz ludniejszych miejscowości Cesarstwa, choćby w najodleglejszych guberniach, gdzieby kapelusze i kwiaty firmy Lotha nie były znanymi i pociągającymi do zakupienia.

Cieszy nas to uznanie pracy, i ta nagroda zasługi, którą nadto uzupełnia i ta ważna jeszcze społeczna tendencja, że w zakładzie firmy wzmiarkowanej, setki pracowników znalazły już wykształcenie i codziennie kilkadziesiąt panien znajduje stałe zajęcie i rękojmię utrzymania swego.

Handlującym fabryka odstępować odpowiedni rabat.

Warszawa.

dnia 4 16 Maja.

Widowiska

WIELKI TEATR. — *Dziś*, we wtorek, balet w 3-ach aktach **Modniarki** czyli **Karnawał paryżki**. — Początek o godzinie 7 1/2. *Jutro*, we środę, profesor St. Roman, synowiec znakomitego Bosko, będzie miał zaszczyt dać trzecie **nadzwyczajne przedstawienie** magii, mimiki, fizjonomiki i muzyki na arfie eolskiej, w trzech oddziałach. — *Wczoraj*, w poniedziałek, na **przedstawieniu magicznem** p. Romana, było osób 470.

TEATR ROZMAITOŚCI. — *Dziś*, we wtorek, komedia w 4 aktach, **Pan Jowialski**. — Początek o godzinie 7 1/2. *Jutro*, we środę, komedia **Małster i czeladnik, Grzeszki babuni**. *Wczoraj*, w poniedziałek, dawano komedję **On będzie moim, Miód kasztelański**, było osób 224.

DOLINA SZWAJCARSKA. — *Dziś i codziennie, Koncert* B. Bilsego, dyrektora orkiestry cesarskiej z Berlina, — złożonej z 60-u artystów. — *Jutro*, we środę: I. Uwertura z opery „Ruy Blas”, Mendelssohna-Bartholdy; II. Introdukcja z op. „Mignon”, A. Thomasa; Warjacje z kwartetu A-dur, Beethovena; Akt wstępny (Gavotte) z op. „Mignon”, Thomasa. — II. Uwertura z op. „Oberon”, Webera; **Symfonia C-moll** (Nr. 5), Beethovena; a) Allegro con brio, b) Andante con moto, c) Scherzo i final. — III. Marsz cesarski, Wagnera; Wino, kobieta i śpiew, walc Straussa; Ständchen, Fr. Schuberta; Concerthaus-polka, Bilsego. — Początek o godzinie 6-jej. — Cena wejścia kop. 25. — *Wczoraj*, było osób 430.

GABINET ZOOLOGICZNY (w gmachu uniwersytetu warszawskiego) — Otwarty w **wiedziele** bezpłatnie.

WYSTAWA TOWARZYSTWA ZACHĘTY SZTUK PIĘKNYCH. — Otwarta **codziennie**, od godziny 11-jej rano do 5-jej po południu, w gmachu obok kościoła św. Anny. — Wejście w dni powszednie kop. 15; w niedziele zaś i święta kop. 5.

* Jenerał-adjutant baron Wrangel, przyjechał z St. Petersburga.

* Jenerał-lejtnant Dubelt, przybył z Berlina.

* Kamerjunker Szewicz, wyjechał do St. Petersburga.

* Przyjechali do Warszawy: obywateli; Trembicki Aleksander z Łomży, Rybkowski Alfred z Kielc, Rodecki Stanisław z Krakowa, Rostworowski Roman z Kowalewiczyn, Rzewuski Dominik z Lublina, Karśnicki Antoni z Częstochowy, Wessel Stanisław z Żychlina, Wendorf Karol z Umieńca, Wojciechowski Szymon z Strakowa, hrabia Potulicki Włodzimierz z Obór, Szteltenberg Fryderyk z Białoleki, Trembicki Stanisław z Piekark, Lessel Artur z Grzmięży, Rajski Konstanty z Białobłotna, Szulc Stanisław z Włoszczowy, — lekarz Waszniewski Hilary z St. Petersburga, — rabin Mohlewer Szmuel z Radomia, — kupcy: Aleksander Berek z Petersburga, Hamburgier Szmelka z Bendina, Lipski Efraim z Wilna, Gliniski Aleksander z Święcian.

* W dniu 2 (14) bież. mies. i roku, chorey w 8-miu cywilnych szpitalach: przybyło 67, wyzdrowiało 74, umarło 7, pozostało 1710 (mężczyzn 841, kobiet 869), z nich w szpitalu starożytnych mężczyzn 163, kobiet 181.

Ceny Targowe.

dnia 3 (15) Maja 1871 roku.

RODZAJ PRODUKTÓW	Czwart. rrr. kop.	Korzec od — do	
		rub. sr.	i kopiejki
Pszennica — 212 — funt.	12 8	4 35	7 80
Zyto — 232 — „	7 2	3 30	4 45
Jęczmień 4 i 2 rzędowy	7 2	3 30	4 45
Owies	4 28	2 55	2 65
Gryka	—	—	—
Rzepak letni	—	—	—
Rzepak raps zimowy	—	—	—
Siemię lniane	—	—	—
Groch polny	—	—	—
„ cukrowy	—	—	—
Fasola	—	—	—
Kasza jaglana	—	—	—
„ jęczmienna	—	—	—
„ gryczana gruba	—	—	—
„ „ drobna	—	—	—
Mąka parowa pszeniana 000 pud	—	—	—
„ „ 00	—	—	—
„ „ I	—	—	—
„ „ II	—	—	—
„ żytnia pyt. Nr. 1 i 3	—	—	—
Jarzyny: Kartofle	3 60	1 35	2 55
„ Buraki	—	—	—
Okrasa: Masło świeże funt	—	—	—
„ solone pud	—	—	—
Olej rzepakowy pud	—	—	—
„ lniany	—	—	—
Śledzie szkockie beczka	—	—	—
„ angielskie	—	—	—
Siano	—	—	40
Słoma	—	—	25
Drzewo opał. twarde sążeń kubiczne	—	—	—
Olej skalny funt	—	—	—

Dowozy: Osią, Kolej i Wisłą.

Pszonicy 20, Żyta 2, 00; Jęczmienia 1,500; Owsa 60 korocy.

1) Pszenica wyborowa wyższej wagi płacono rs. —

Cena Okońców dnia 3 (15) Maja.

Hurtowa składowa wiadro od rs. 4 k. 36 — rs. 4 k. 3 1/2; garniec od rs. 1 k. 42 — rs. 1 k. 42 1/2.

Pojedyncza szynkarska garniec od rs. 1 k. 43 — rs. 1 k. 44.

KURS GIEŁDY WARSZAWSKIEJ

dnia 4 16 Maja 1871 r.

Wskaz.	Złotno	Płacono	
		Rs. K.	Rs. K.
Berlin	100 Tal.	8 d.	112 35 112 5
Gdańsk	—	2 m.	—
Hamburg	300 B. Mk.	2 m.	—
Londyn	1 Ft. St.	3 m.	7 64 7 62
Paryż	300 Frank.	2 m.	—
Wiedeń	150 Zł. W. A.	3 m.	91 5
Petersburg	100 Rsr.	3 d.	98 50 93 12 1/2
Moskwa	—	1 m.	—
—	—	k. t.	—
Akcje i Obligacje Kolei Żelaznych.			
Akcie Głównego Towarzystwa Rosyjskiego dróg żelaznych rs. 125	—	—	—
Obligacje Główn. Tow. Ros. Dróg Żel. po frank. 2,000 za rs. 100	—	—	—
Akcie Drogi Żel. War.-Wied. za sztukę	76	—	75
Obligacje Drogi Żel. War.-Wied. po 100 talarów za sztukę	—	—	—
Akcie Drogi Żel. War.-Bydg. za rs. 100	69	50	68 10
Akcie Żugługi Parow. Kraj. rs. 100	—	—	—
Akcie Drogi Żel. War.-Teropol. za rs. 100	—	—	—
Obligacje Kolei Żel. War.-Teropol. rs. 100	—	—	—
Akcie Drogi Żel. fab. Łódzkiej rs. 100	100	50	—
Akcie Banku Handlowego w Warszawie za sztukę rs. 125	—	—	—
Akcie Warsz. Tow. Ubezpiec. od ognia za sztukę z wpłut. Rs. 125	148	10	147 50
Papier Publiczny (bez wartości kuponów)			
Oblig. Skarbu za rs. 100	—	—	—
Bilaty Skarbu Król. Pol. za rs. 100	—	—	—
Obligacje cząstk. z 1835 zlp. 500 za szt.	—	—	—
Certyfikaty Banku na Oblig. cząstk. 1. A. po zlp. 300 za sztukę	—	—	—
Lit. B. po zlp. 200 za sztukę z kupon.	—	—	—
— bez kuponu	—	—	—
Listy Zastawne III-go Okręsu Serji pierwszej za rs. 100	89	40	89 7
Listy Zastawne III-go Okręsu Serji drugiej za rs. 100	88	65	88 23
Listy Zastawne nowe 5% z r. 1869 3)	88	17	87 83
Oblig. Towarzystwa Kredyt. Ziemińskiego	100	—	99 83
5% Listy Zastawne m. Warszawy 3)	83	25	82 83
Listy Likwidacyjne za rs. 100 4)	73	34	72 84
Dowody Kom. Centr. Liki. za rs. 100	—	—	—
5 pożyczka rosyj. Stiglitz z 1854 za rs. 100	—	—	—
6 pożycz. rosyj. Stiglitz z 1855 za rs. 100	—	—	—
Bilaty Banku Ces. Ros. z r. 1860 za rs. 100	91	50	—
Metaliki Lutowe za rs. 100	101	33	—
— Sierpniowe za rs. 100	102	—	—
Rosyjska pożycz. pram. z 1864 za rs. 100	146	50	—
— 1866 rs. 100	143	50	—
5% Listy Zastaw. Rosyjskie	105	—	—
Monety.			
Pół-imperjały Rosyjskie	—	—	—
Dukaty Holenderskie nowe ważne	—	—	—
Pruskie biletu kasowo	—	—	—
Bilaty bankowe austriackie	—	—	—

1) Wartość kuponu bież. od listów Zastawnych rs. 1 k. 60

2

Przedstawicielstwo
Prezjdjacy,
Wistwy Radca Stano, J Paploński.
Buchalter, Gerreth.

